6
P

PROMETEU

REVISTĂ
DE LUPTĂ PENTRU
PROPĂȘIRE, FRUMOS ȘI ADEVĂR

„ASTRA" BRAȘOV

CUPRINSUL:

Matei Asan	Virgil Oniţiu
Ioan Al. Bran-Lemeny	Preoţi cu crucea în frunte
I. Popa	Abis şi scăpare
Eft. Mărculescu	Prestigiul Justiţiei
Dr. M. Suciu-Sibianu	Concepţii noi, ce se impun în medicină şi în viaţă
V. P. Rogoz	Patologia furturilor
Silvia Stoica-Noaghea	Invăţător, elev, părinţi
Păr. Al. Florea-Vlădeni	Cu gândul spre zile noi

Literatură, artă, critică

I. Gr. Perieţeanu	Excelsior
A. P. Bănuţ	Cugetări şi diferite alte chestiuni sociale şi naţionale
M. Königes-I. Al. B. L.	Calul moldovean
Florica Muşat	Plecarea, Amintiri
V. P. Rogoz	Braşovul
E. A.	Cântec
Al. Petőfi-H. E. Frunză	Câte vişini
Nadány Z.-Radu Prişcu	Cu ochii m'ai iubit mai mult
N. Ladmiss-Andreescu	Sakia-Muni
Ad. Mogâldea	Pocăinţa
Ugo Betti / *Pimen Constantinescu*	Mânile mamei, Ugo Betti

Recenzii.

Dr. M. Suciu-Sibianu	Aurel A. Mureşianu. Eminescu şi serbările dela Putna
Marg. Mărculescu	Ionel Teodoreanu: Lorelei
V. P. Rogoz	Aurel Millea: Organizarea şi Apărarea Muncii Naţionale
E. F. H.	Dr M Suciu-Sibianu: Ambulatorul de Stat Braşov
I. Al. B. L.	Cărţi şi reviste primite la redacţie. — Note.

Apare lunar la Braşov.

Anul II. Nr. 3—4. Ianuarie-Februarie 1936.

PROMETEU

REVISTĂ DE LUPTĂ pt. PROPĂȘIRE, FRUMOS ȘI ADEVĂR

Director:
IOAN AL. BRAN-LEMENY

Șef-redactor:
HORIA E. FRUNZĂ

Secretar de redacție:
AUREL V. NAVREA

Redactori:
V. P. ROGOZ
EUGEN ARSU

Comitetul revistei: Dr. Mircea Suciu-Sibianu, medic și publicist; Ioan Popa, preot-prof.; Petru I. Teodorescu prof. publ.; G. Tulliu. farmacist; cu directorul și redactorii.

Manuscrisele se vor trimite la redacție pe adresa directorului. Cele nepublicate nu se înapoiază.
Autorii sunt rugați a-și trimite redacției operile, spre menționare și recenzare.
Solicităm ziarele și revistele să ne accepte schimbul. Ținem seamă numai de reciprocitate. In aranjarea materialului ne conducem de necesități technice și tipografice.
Cine a reținut Nr. 1 și 2 se consideră de abonat.

100 Lei anual pentru particulari.
200 „ „ „ instituții și autorități.
10 „ exemplarul.

Redacția și Administrația: BRAȘOV, Strada CALVIN No. 8.

VIRGIL ONIȚIU

Dacă un parastas familiar întru amintirea şi odihna bine meritată a lui Virgil Oniţiu, nu aducea aminte braşovenilor — nu zic românismului — că în cimitirul din Groaverii Braşovului odihnesc osemintele unui mare om, — o spun cu toată durerea — floricelele unui mormânt aveau să plângă, nu ştiu până când, nepăsarea şi nerecunoştinţa unui neam faţă de oameni, dăruiţi de provedinţă pentru propria-i mântuire.

. . . . . .

Alăturea de mormântul lui Virgil Oniţiu, crucea dela căpătâiul bardului naţional Andrei Mureşianu, priveşte îndurerată. Şi în muţenia ei povesteşte tăcut, dar mustrător.

Doi oameni ai şcoalei, doi oameni ai neamului, aruncaţi, cu, sau fără voie, după moarte, lângă olaltă. Pentru-ca din tăria glasului lor mut să nu desprindă nimeni durerea nepăsării.

Unde e recunoştinţă şi cinstea memoriei oamenilor mari?!

Bardul redeşteptării naţionale din patruzeci-şi-opt n'are încă un monument în Braşovul, care i-a fost leagănul vieţii. Iar directorul liceului — azi „Şaguna" — e cu totul uitat de neamul, de a cărui durere s'a rupt din viaţă. . . . . .

Virgil Oniţiu îndurase un sfert de veac ca profesor şi director al liceului, pentru care îşi închinase munca şi viaţa.

N'aveau Românii ardeleni pe atunci decât tret licee (Braşov, Blaj şi Năsăud) şi gimnazii de câte patru clase (Brad şi Beiuş) împotriva cărora furtuna samavolniciei guvernării ungureşti bătea cu cea mai cumplită furie de distrugere. Numai cel-ce a trăit acele vremi, poate cunoaşte curajul şi abnegaţia, cu care omul conştient de chemarea lui românească, lua asupra-şi răspunderea conducerii unui astfel de altar al sentimentului, al educaţiei şi al culturii valache.

Virgil Oniţiu a fost omul dăruit de providinţă unui neam, pentru astfel de vremuri.

A mărgini activitatea acestui dascăl şi Român în cadrele unui articol, însemnează a îngrădi necuprinsul în limite stabilite.

Stropi de cerneală nu pot cuprinde tăria digului, care a fost Virgil Oniţiu în faţa valurilor stăpânirii ungureşti pornite împotriva liceului românesc din Braşov. Inimă de tată faţă de fii neamului adăpostiţi în cuibul educaţiei româneşti, condus de dânsul; dar în acelaşi timp ochi de vultur împotriva vânătorilor de viaţă şi sentimente valahe. Purta în suflet toată grija unui neam care nădăjduind într'un viitor mai bun, îşi trimetea copiii la vatra de lumină a zorilor pe care le aştepta.

Iată calităţile, pe care trebuia să le aibă şi le-a avut, profesorul şi directorul Virgil Oniţiu.

Om de suflet, dar plin de energie împotriva a tot ce caută distrugerea unui suflet bun, profesorul Oniţiu a fost adevăratul părinte al elevilor săi. Vorba lui dulce aducea mângăere şi curaj. Mustrarea lui era de dojană de tată. Şi numai cu inimă de tată ştia să fie şi sever atunci când chemarea de pedagog îl silea să-şi facă datoria.

Incă din tinereţe, ca elev al liceului din Seghedin învăţase şi-şi încărcase în suflet tăria românească, din care şi-a oţelit voinţa de a fi român. Işi trăise doară anii tinereţii în cetatea şovinismului unguresc, care-i cutremurase inima de ceea-ce însemna a fi român în ţara

ungurească. De sigur, în acele vremi încă, sorbise otrava şi voinţa, care din „Sărmanul Fekete Joska“ au creiat una din cele mai puternice figuri ale schiţelor sale de mai târziu.

Teologia din Sibiu i-a dăruit apoi calităţile cari din cuvântul evangheliei plămădesc una din condiţiile, cari dau nimbul oamenilor mari: Credinţa şi dragostea faţă de Dumnezeu şi neam. Viaţa lui Virgil Oniţiu pildueşte mai mult decât convingător, că cine-şi cinsteşte biserica, îşi iubeşte şi neamul.

Trecut cu această hrană sufletească şi adăpat din izvorul de apă vie al dragostei de neam şi lege, — la universitatea din Budapesta şi Viena, a avut prilej, să privească şi să cunoască mai adânc durerile gliei, în care neamul său „nu avea nici un drept decât poate acela de-a suferi şi de-a fi numai prigonit“.

Pătruns de acest adevăr dureros şi de dorinţa de a-l îndrepta a urcat tribuna liceului profesorul şi directorul de mai târziu, Virgil Oniţiu.

Om al realităţilor, cunoscător adânc al nevoilor pentru care avea să-şi dedice munca şi cuvântul de apostol, plin de energia bărbatului dornic de luptă şi încrezător în izbândă, cariera de dascăl era natural să-l înalţe pe treptele, care nu li-e dat să le urce decât oamenilor superiori.

In 1890 s'a înrolat în rândul primilor dascăli ai liceului românesc din Braşov, pentru ca după patru ani să primească postul greu de director al acestuia.

Să nu se uite; pe vremea aceea Ardealul trăia vitregia celor mai apăsătoare vremi, când pofta de distrugere a guvernelor ungureşti se nizuia în cel mai diabolic mod la desfiinţarea ca neam a Românilor.

A cuprinde în cadrele unui articol munca de titan şi avântul cu care s'a pornit în lupta de educare şi apărare a neamului său, nu este posibil.

Iată un fragment al caracterizării, pe care actualul director al liceului condus pe vremuri de Virgil Oniţiu, i-a făcut-o din prilejul parastasului din toamna trecută:

Catedra a fost penru el o tribună şi un amvon, dela înălţimea căreia verbul său înflăcărat, cuvântul său convingător au esprimat idei şi sentimente glorioase capabile să înalţe sufletele, să întărească forţele spirituale şi morale, să întreţină vii în conştinţa generaţiilor tinere, spiritul de solidaritate naţională, dragostea de neam şi nădejdea în viitorul lui de aur. Ei şi-a înţeles misiunea apostolică în vremile de grea cumpănă pentru neamul nostru. Din descifrarea trecutului, din desfăşurarea şi precipitarea evenimentelor istorice a desprins cauzele de căpetenie ale căderei şi mărirei noastre pentru ca să arate drumul ce *conducea* la unirea cea mare. A fost unul dintre aceia cari aprinzând făclia simţămintelor patriotice a pregătit şi însufleţit tineretul în lupta de desrobire.

Pentru o înţelegere mai adâncă a crezului, de care era condus Virgil Oniţiu, discursurile sale vor rămâne pilda dascălului pătruns de chemarea nobilei sale misiuni. Desprinzi din ele pe profesorul, pe directorul şi pe părintele lui, care în tot momentul găsea prilejul şi cea mai fericită formă de a arunca grăuntele dătător de viaţă sufletească.

In discursul festiv, rostit din prilejui jubileului de 50 de ani, al liceului din Braşov (29 Iunie 1900) directorul Oniţiu spunea că spiritul acestor şcoale se manifestă „în însufleţirea pentru ideale, în sentimentul comun al şcoalei cu poporul şi biserica din care s'a născut, în zelul nepregetat de muncă pentru lumină, în abnegaţiune şi jertfă şi în fermă credinţă în Dumnezeu".

Călăuzit de astfel de principii, era natural ca Virgil Oniţiu să fie figura aleasă pentru a conduce altarul de lumină şi atelierul de oţelire a voinţei şi a caracterelor care a fost liceul din Braşov.

A fost un adevărat părinte al elevilor săi, pe cari i-a iubit cu toată dragostea cu care părintele'şi iubeşte copiii.

Internatul liceului „Andrei Şaguna" ca şi „Masa Studenţilor" şi „Fondul pentru ajutorarea elevilor săraci" — creiate în vremuri, pe cari nu le cunosc toţi cei de

azi, — sunt instituţii strâns legate de inima şi dragostea, pe care Virgil Oniţiu a avut-o faţă de fii săraci ai neamului său necăjit.

Capul luminat şi pătrunderea ochilor săi lăuntrici nu putea lăsa pe omul atâtor calităţi să-şi mărginească activitatea numai la ceeace-i dicta datoria şi munca istovitoare de apostol al catedrei. Era doară un apostol al neamului care pentru binele şi înălţarea acestuia nu putea lăsa nimic neutilizat din comoara sufletească cu care era dăruit. Scrisul lui, atât în manualele didactice cât şi în opera-i de cercetător al trecutului, şi de îndrumător al viitorului, a găsit în Virgil Oniţiu pe literatul, care desigur ar fi putut tăia brazde adânci în ogorul literilor, dacă munca istovitoare dintre zidurile şcoalei i-ar fi permis şi l-ar fi răgăzuit aşa după cum îi cerea inima.

Ceea-ce a scris Oniţiu este cuvânt supt din suflet şi dăruit sufletelor. Iată ce spunea el omului de condei:

„Individualitatea noastră naţională este rezultatul veacurilor de dureri şi de lupte. Cum vom desvolta-o noi, cum o vom duce la cel mai înalt grad de perfecţiune, dacă în sufletul nostru se va furişa indiferentismul faţă de trecutul neamului? Fără cunoaşterea acestui trecut, trebue neapărat să intre pe căi greşite cultivarea individualităţii noastre naţionale, cultura noastră naţională“

Cuvinte alese, cari tălmăcesc dragostea lui Virgil Oniţiu, faţă de trecutul plin de glorie, de suferinţe şi de înălţătoare pilduiri, faţă de „un trecut care nu poate fi decât începutul unui mândru viitor“.

Inflăcărate şi îmbărbătate de această mândrie a viitorului neamului, i-a fost vorba, i-a fost scrisul. Nu se putea deci, ca — pentru a vedea cât mai strălucitor acest viitor, — omul de inimă, care a fost Virgil Oniţiu, să nu se avânte în largul întregei vieţi româneşti, remarcându-se ca figură de muncă şi de cinste a instituţiilor, din care a făcut parte.

„Astra“ a cunoscut în calităţile lui pe omul, pe care l-a ales ca preşedinte al secţiei literare. „Societatea petru fond de teatru român“ i-a făcut onoarea de a-l avea vicepreşedinte. Iar Academia Română ca membru corespondent.

Bărbatul de înaltă cultură trebuia să fie îndrumătorul vieţii culturale a neamului său şi îndreptar social al acestuia. Iată explicaţia că în demnităţi ocupate de el, Oniţiu a ştiut să ducă cu duhul, care l-a călăuzit în munca-i de director al şcolii să fie biruitorul moravurilor şi apucăturilor care trebuiau eliminate; şi în acelaşi timp insufleţitorul, care prin sfaturi cuminţi ştie arăta şi ştie îndruma spre calea cea dreaptă.

Virgil Oniţiu a trăit, a muncit şi a murit pentru neam.

S'a stins în toamna anului 1915, al doilea an de când veştile de pe câmpiile de luptă, umpleau de jale şi durere inimile româneşti, după scumpii lor morţi, după idealuri streine de sufletele lor.

Aceste veşti încărcau şi întunecau tot mai mult inima simţitoare a celui ce cuprindea durerea unui neam întreg.

Un fulger de groază, deslănţuit din senin, a vestit atunci şi moartea timpurie a celui stins de durerea neamului său, moartea marelui român: Virgil Oniţiu.

Matei Asan

Preoți cu crucea 'n frunte!

Pământul s'a transformat, par'că, într'un imens vulcan. O cumplită viforniță își fluieră, înfiorător de sumbru, cântecul cinic și batjocoritor, deasupra plaiurilor bietei civilizații omenești. Codrii colcăe din pântecele lor uriașe și vestesc zbucium și încăerare.

Lumea mică stă buimăcită, cea mare pare că și-a pierdut orice busolă, orice orientare. Suntem strânși cu toții în brațele haosului general.

Anglia stăpânește și deține dârz. Germania e îmbâcsită de explosibile. Franța se frământă în dileme. Italia a scos sabia din teacă și își caută insași dreptatea înghenunchiând, poate, cu urmări problematice, pe nevinovați. România se zbate să iasă din desfrâu și indolență.

Ce sinistru tablou. Și ce face preoțimea tuturor țărilor? Numai ea nu vede, nu simte, nu-și dă seamă, că pe glob se prepară o nouă renaștere? Renașterea națională și morală, care, bine îndrumată și realizată, trebue să ducă, în cele din urmă, la înfrățirea adevărată a popoarelor!

Dar ce fac preoții noștri? Care este acțiunea lor, ca păstori ai sufletului neamului? Unde sunt misionarii cari să colinde țara, predicând, în formă nouă, vechiul crez creștin și noua evanghelie a reînvierii naționale?

Unde răsună glasul vostru, preoților? Aprindeți-vă conștiința la focul sacru al învățăturilor creștine, trageți clopotul în dungă, căci primejdie ne pândește. Mergeți din loc în loc, din ungher în ungher, căci Cerul se uită la voi cu ochii lui de jar. Legiunile Frontului românesc sunt în luptă. Comandantul e la proră. Preoților! Propagați lumina și înălțați sufletele! România vrea și trebue să renască.

I. Al. Bran-Lemeny

Abis și scăpare.

Ca și în publicistică, așa și în conversațiuni sau discuții particulare aproape nu există să lipsească ca obiect, diferite și misterioase crime sau veroasele afaceri de excrocherii și furturi din averea publică.

Fără să le ducem până la un pesimism general, totuși nu trebuie cu ușurință să trecem peste ele, deoarece pun în joc viața cu orânduielile, cu rosturile și cu însăși existența noastră.

La rând, și ca un record, este o misterioasă crimă din Capitală.

De asemenea au ieșit la iveală fraude, excrocherii și furturi, ale căror fire împânzesc în măsură întinsă și mult simțită bogățiile Țării. Intr'un loc este nimicită fulgerător o viață în mijlocul bogățiilor și al tuturor desfătărilor, iar în alt loc personalități și situații distinse în societate și națiune, apar murdărite de excrocherii ascunse și tăinuite.

Acestea fiindcă rănesc dureros viața particulară și socială, este firesc ca lumea să se agite, fie că se privesc lucrurile numai în ele însile, fie că se privesc din punctul de vedere al unei legături și influențe de coexistență și de conviețuire în sânul aceleiași societăți.

Cazurile acestea triste, precum și calea pe care s'a ajuns la ele, ne descoperă rana de care suferim și pune în o lumină clară mijloacele de tămăduire.

Universul cu toate câte sunt pe el există și e stăpânit de anumite legi. Deaceea știința să nizuiește a ajunge tot mai mult la cunoașterea lor. Astfel se știe că tot ce ne înconjoară, dela cel mai neînsemnat atom și până la cele mai formidabile corpuri, ce se află în nemărginitul spațiu, depinde, este stă-

pânit şi se conduce de anumite reguli, cari fac să existe corpurile, le păstrează şi le îndreptează în spre scopurile lor.

Acestea sunt legile naturei fizice. Din calea indicată de ele nu poate să se abată nimic şi nimeni, iar când totuşi se întâmplă aceasta, nu se întârzie de a se vedea consecinţele. Legea aceasta este adevărata lege, pentru-că te obligă să o observi şi să o îndeplineşti, iar când este călcată se impune cu forţa, sau pedepseşte, sau te distruge. Din această cauză, vedem cu câtă regularitate li se supun toate şi chiar şi omul, în raporturile lui cu legile naturei fizice, trebuie să li se supună, căci altfel îl distruge.

Omul, pe lângă acestea şi între ele, la fel îşi are existenţa, graţie unor legi deosebite şi superioare, potrivite firii şi vieţii lui. Existenţii omeneşti îi revin şi îi aparţin legile religioase-morale şi legile societăţii. Unele sunt cuprinse în credinţa şi viaţa de buni şi adevăraţi creştini, iar celelalte sunt cele după cari avem datoria să fim buni fii ai naţiunei şi ai Ţării.

Aceste legi încă nu atârnă de feliul de a vedea al cuiva, nici de voinţa sau interesele acelora cari au puterea, ci ele se impun fără nici o deosebire, obligatorii deci tuturora.

Isvorând din diferite patimi, încep să se ridice oameni cu o mentalitate ruptă de ori ce legătură cu Dumnezeu şi cu o conduită ce nu mai are nimic sfânt şi nimic de respectat, în afară de plăceri ori câştiguri. Cu explicaţii şi demonstraţii feliurite şi deplasate se ostenesc să dovedească inexistenţa şi lipsa de valoare practică a unei vieţi religioase-morale. Cu atât mai uşor se alunecă în această greşală, de oare ce religiosul-moral e abstract şi complicat prin intrarea în acţiune şi a minţii şi voinţii libere a omului. Cu mentalitatea acestora se alungă viaţa curată, simţul demnităţii dispare şi pe scaunul dreptăţii şi al binelui public se cocoţează ipocrizia şi egoismul.

Viaţa e ieşită atunci din normal, devine tot mai grea şi şi-a pierdut cârma pentru toţi.

Legea divină-morală este jignită, nesocotită, călcată, şi *nu-i rămâne de cât să şi verifice existenţa, revindecându-şi dreptul şi puterea de a se impune şi de a pedepsi.* Din ab-

stractă devine concretă. Pe neaşteptate surpă cetatea plăcerilor şi scoate la lumină ascunzişiurile păcatelor.

Autorii sau jertfele crimelor, ca şi eroii furturilor de tot feliul, candidaţi de pensionari ai puşcăriilor, *cad zdrobiţi în primul rând sub povara propriilor lor greşeli*, şi numai după acestea şi sub a celorlalţi, greşeli, cari au trecut mult marginile între cari se poate spune că nu e nici un om fără ele.

Spunem acest adevăr cu toată părerea de rău, mila şi iertarea pentru cei greşiţi. Il spunem acest adevăr, pentru-că este un adevăr mare ce trebuie să-l cunoască toţi, căci cu el are să dea faţă mai întâi.

Nu se îndeplineşte nimic, nici în viaţa unui om, fără ca legea divină să nu ţină cumpăna dreptăţii între faptă şi răsplată, în timpul ce numai D-zeu îl ştie. S'ar părea, dar numai în o măsură oare care este îndreptăţită părerea, că lucrurile ce le face cineva îl privesc şi le face pe cont propiu.

Şi atunci, servesc celui cuminte de a învăţa din păţania altuia, ceea ce se pare că printre noi nu se preîntâlneşte, dar dacă luăm în considerare faptul că omul trăieşte în societate, atunci în o latură feliul lui de a fi, înfluinţează viaţa celorlalţi, iar în altă este produsul societăţii. Cum elementul constitutiv al ei, tot aşa nici societatea nu poate să existe fără moralitate. Toată ordinea de drept, adecă normele cari regulează şi determină activitatea şi poziţiunea oamenilor ca membri în societate, numai acolo funcţionează corect şi bine, unde se razimă pe temeiurile superioare şi solide ale credinţii în D-zeu. Fără recunoaşterea unei ordini mai înalte care sancţionează şi legile omeneşti, conştienţiozitatea, sfinţenia şi buna rânduială nu se pot ţine.

Criminali şi tâlhari au existat totdeauna. Ei pot să reprezinte nişte răni, pe un corp sănătos, ce se elimină dela sine fără nici o urmare, pot însă să reprezinte şi o primejdie pentru existenţa socială. Ce judecată nu putem face după fenomenele cari ni-se înfăţieşează, despre societatea actuală.

Ordinea de drept în stat vedem că nu dispune uneori de mijloace suficiente, iar alte ori evită să pedepsească pe criminalii şi pe hoţi, călcând astfel şi legea morală şi contribuind la desagregarea vieţii publice.

In faţa acestora nu-i mai puţin adevărat că se frământă şi idei şi nizuinţe pentru o refacere a sufletelor şi a trupurilor într'o viaţă curată şi frumoasă şi pentru o refacere a vieţii sociale isvorâtă dintr'o adevărată iubire faţă de neam şi Patrie.

Lupta este în curgere şi într'o cumpănă grea, de aceea pentru biruinţa binelui, trebuie o acţiune hotărâtă şi energică a tuturora, pentru o renaştere a vieţii întregi prin înstăpânirea şi întronarea moralităţii.

Apostolul Pavel, Epistola către Romani 12.

„Vă îndemn dar fraţilor pentru îndurarea lui D-zeu, să aduceţi trupurile voastre ca o jertfă vie, sfântă, plăcută lui D-zeu, aceasta va fi din partea voastră o dreaptă închinare lui Dumnezeu".

„Să nu vă potriviţi chipului veacului acesta, ci se vă prefaceţi prin înoirea minţii voastre, ca să puteţi deosebi bine voia lui D-zeu, voie, care este bună, plăcută şi desăvârşită"

Braşov, la 22 Ianuarie 1936.

I. Popa.

Prestigiul Justiției.

Prin prestigiu se înțelege o anumită valoare, pe care opinia publică o acordă unei persoane sau unei instituțiuni și care se manifestă prin respect și admirație. Un Napoleon, un Bismark, un Tolstoi s'au bucurat de un mare prestigiu din partea contimporanilor. Uneori prestigiul e datorit poziției sociale, alteori se bazează pe valoarea personală. Cel dintâi e trecător, celălalt e singurul durabil. Ba încă cei ce ocupă situațiuni, pe cari nu le merită, nu se bucură de prestigiul, pe care îl au cei ce ocupă funcțiuni inferioare valorii lor personale.

Instituțiunile se bucură de prestigiu, numai dacă au utilitate indiscutabilă pentru binele public și dacă sunt conduse cu spirit de dreptate. Regalitatea se bucură de mai mult prestigiu decât republica și de aceea popoarele au început să adopte din nou forma de guvernământ monarhică.

Dintre instituțiunile de stat, Justiția se bucură de cel mai mare prestigiu.

Atunci când, în loc de a împărți dreptatea indiferent de persoană justițiabililor și a apărătorilor lor, magistrații își rezolvă prin sentințele date, resentimentele și interesele lor personale, prestigiul Justiției e pus la grea încercare. E caracteristic faptul că, atunci când lumea își pierde încrederea în justiție, se înmulțesc tribunalele arbitrale.

Prestigiul instituțiunilor nu se poate despărți de acela al persoanelor, cari le reprezintă. Astfel magistratul, care fără drept arestează pe negustorii, cari nu voesc să-i dea marfă gratuit sau cu prețuri de favoare, sau care se bate cu justițiabilii în cabinetul său, sau cel care acceptă a se desfăta în brațele

desfrâului finanţat de justiţiabili, compromit prestigiul Instituţiunii şi prin aceasta ating şi pe acel al colegilor fără asemenea scăderi. Aceştia din urmă au imperioasa datorie de a reacţiona, boicotând pe colegii nedemni, iar nu apărându-i şi dându-le dreptate, când apar cumva ca justiţiabili în faţa lor. Prestigiul se menţine prin reacţiune, în interiorul instituţiunii în contra elementelor ce nu-i fac cinste. Dacă e adevărat că nu există pădure fără uscături, datoria magistraţilor zeloşi de prestigiul magistraturii, deci şi a Justiţiei, este să pună pe foc uscăturile, nu să le pună în glastre şi să le aşeze în seră.

Analogia cu preoţii, cari având scăderi ca persoane, îşi păstrează totuşi harul divin, nu se potriveşte, chiar dacă am accepta acest punct de vedere cu privire la biserică, acolo fiind vorba de o putere mistică, aci de una laică.

Eft. Mărculescu.

Concepții noi, ce se impun în medicină și în viață.

Ceva încă din tainele respirației.

Bietul om cât este de cuprins de prejudecăți, cari îi scurtează viața cu 20—30 de ani. Eu am cunoscut destui oameni, cari altfel par foarte raționali și căutați-i și D-voastră, că desigur îi veți descoperi ușor, oameni cărora li-e frică să deschidă o fereastră sau să urce un munte în capul, gol dar fumează cu un curaj demn de lucruri mai bune 40 de țigări pe zi și cred încă și azi, că țuicile și aperitivele înainte de masă constituesc lucrul cel mai nevinovat din lume.

Desigur pe puțini îi interesează din cauza aceasta articolul meu, căci e considerat în mentalitatea generală dominantă ca fără importanță pentru viață. Ce știu sau ce vreau să știe cei mai mulți, de legea minunată a Bibliei: „*Corpul este templul sufletului tău*“ cu atât mai puțin vreau să audă de ceeace se chiamă minunile respirațiunei, când ei nu dau importanță nici legilor esențiale ale respirațiunei, de cari am vorbit în capitolele precedente: a respira numai pe nas și a respira cât de des și profund aer curat.

Eu însă voi continua să vorbesc pentru toți aceia, puțini la număr, cari înțeleg să-și apere cu mijloace simple sănătatea, și să-și prelungească viața până la adânci bătrânețe, când moartea să vină ca o aparițiune fiziologică, nu cum o vedem azi în mijlocul nostru, că seceră încă așa de multe vieți tinere.

Am amintit în articolele trecute, că dacă ar fi să răspund în două cuvinte, în ce se rezumă marele secret al longevității

a-şi răspunde sus şi tare: *„Mişcarea 'n liber pentru corp şi bunătatea pentru suflet“.*

Multă mişcare'n liber îţi asigură respiraţiile adânci de aer curat. Vom descrie în cele ce urmează câteva lucruri interesante relative la ceea-ce se chiamă tainele respiraţiunei.

Tânărul fiu de rege devenit mai târziu Marele Invăţător al Orientului îndepărtat BUDDHA spunea 600 de ani i. de H. *„Chiar distrat dă atenţiune respiraţiei tale!“*

In toate sistemele filosofice orientale ca BLAGAVAD GITA TATWA, HATJA YOGA şi RAYA YOGA, cari tind la desăvârşirea sufletului prin respiraţiune se plimbă pe tot locul minunatul şi senzaţionalul axiom, care ne explică multe din minunile până acum inexplicabile ale fakirilor;

„Cel mai înalt drum îl parcurge cine închide bine porţile instinctelor sale — îşi stăpâneşte inima şi prin respiraţiune devine stăpânul gândurilor sale“.

Cele mai mari acte de vitejie se săvârşesc în decursul unei expiraţiuni prelungite. Chiar fuga de 100 metri n'o poţi câştiga dacă nu ţi faci aşa antrenamentul tău, încât făcând la plecare o inspiraţiune forţată îţi parcurgi distanţa ta cu respiraţiunea reţinută, cum se zice. Un proverb latin spune:

„Tu ne cede malis, sed contra spirantior ito“ = Nu ceda răului, ci întâmpină-l cu respiraţia reţinută. Un duş rece îl poţi suporta numai cu expiraţia reţinută. Vânătorul, care trage la ţântă, cel ce se duelează, cel ce aruncă sulita, cel ce suferă o operaţiune n'o face decât în expiraţiune forţată.

Toţi oamenii mari au avut un torace bine desvoltat şi o amplă capacitate respiratorie, cum se poate bine observa din tablourile ce zugrăvesc pe un Napoleon, Bismark, Goethe, Beethoven, Michael-Angelo, Laokoon, Benhur, Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare. Pe vremea când nu se cunoştea anestezia, Ştefan cel Mare, suportă o operaţie dureroasă la picior arzându-se rana cu focul roşu fără să scrâşnească, fiindcă era stăpân, cum zice proverbul oriental, prin respiraţiunea sa, pe gândurile sale.

Oamenii cu respiraţiunea scurtă, needucată — cari niciodată n-au dat importanţă acestei chestiuni, nici conştient, nici inconştient, sunt răi, morocănoşi, nemulţumiţi, pesimişti, fricoşi,

influenţabili, neavând energia de a păstra şi executa hotărârile luate. Hipnotizorii în şedinţele lor publice îşi iau astfel de medii cu respiraţie scurtă, fiind cum am spus uşor influenţabili.

Eu îndrăznesc să afirm un lucru mare, din ceea-ce am căutat să fac un obiect de studiu: om bun la suflet nu poate fi decât cine are un bun, amplu şi regulat ritm respirator. Cine şi-ar făcea admirabila şcoală, ori-decâteori e supărat, mai bine zis înfuriat, să stea culcat câteva secunde făcând respiraţiuni adânci şi apoi să ia o hotărâre, ar evita 70% din neplăcerile vieţii sale.

Şcoala de marină americană pune aşa de mare importanţă pe ritmul prelungit respiratoriu, încât le cere la primire deja elevilor să fie în stare să facă astfel o inspiraţie şi expiraţie, încât să dureze 2 minute cel puţin. Se ştie, că avem în mod normal 16 respiraţiuni pe minut, deci nu-i uşor lucru să faci un singur tempo respirator în 2 minute: încercaţi cu ceasul în mână şi veţi vedea, că greu puteţi depăşi minutul, deşi prin educaţiune poţi ajunge la 4 chiar 5 minute, cum am văzut adesea la concursuri de înot sub apă, în străinătate cu deosebire la Universitatea din Halle A. S. (Germania).

Când poetul latin Horatiu a lansat al său „*Nil admirari*“ şi-o fi dat el seama, că cuprinde în el întreagă minunata şi subtila şcoală a respiraţiunei, de a nu te lăsa influenţat de nimic, ceea ce să-ţi schimbe ritmul tău respirator.

Toate emoţiile caută să schimbe acest ritm. Eminescu spune în Călin:

„Tu nu vezi, nu-ţi aflu nume,
Limba'n gură mi se leagă
Şi nu pot să-ţi spun anume
Cât, ah cât îmi eşti de dragă“.

Esenţialul nu este la urma urmii să nu se schimbe de loc acest ritm, dar să-l schimbi tu sub influinţa voinţei tale, nu să te surprindă schimbarea pe nevrute. Căci oamenii rămân cu limba legată'n gură, ca şi eroul lui Eminescu, însă fără ca să-şi dea seama, sau cu gura căscată de emoţie. Mi s'a legat limba sau am rămas cu gura căscată sunt termeni

uzuali, cari înseamnă în limbagiul studiului nostru, modificarea nevoită a unei respiraţiuni needucate.

O nenorocită mamă aude, că i s'a nenorocit soţul amintim într'un accident de motocicletă, o biată mamă ca multe altele fără să fi dat vre-odată în viaţă importanţă ritmului ei respirator. Emoţia şi spaima îi suprimă cu totul regularitatea, cu pierderea ritmului se pierde şi stăpânirea asupra gândurilor şi aleargă, lăsându-şi cei 2 copilaşi acasă, pe cari îi găsesc arşi, când intră în cameră cu soţul grav rănit.

La un recent congres dela Viena al Carcinomului, profesorii Eiselsberg, Breitner şi Fischer accentuiază chiar posibilitatea de a schimba în bine predispoziţia canceroasă prin respiraţiuni adânci, iar prof. ginecolog Dr. Samuel, afirmă, că mamele, cari au o poziţie falsă intrauterină a copilaşilor lor, o pot îndrepta prin desăvârşirea technicei respiratorii.

Bâlbâiala nu se vindecă decât prin vorbirea care ţine seamă de ritmul respirator.

Cele mai multe corpuri omeneşti sunt oribile, căci au centrul lor în abdomen, din cauza supra-încărcării stomacului şi, toracele prea strâmt, din cauza ignorării totale a studiului respiraţiunei. Cum vrei să găseşti la astfel de oameni, cari pe deasupra, ca să fie capodopera naturei şi mai desăvârşită, au şi ideea preconceputâ, că orice educaţiune trupească sau sufletească — chiar dăcă cred în suflet — s'a terminat la 24 de ani, — cum vrei să găseşti, zic, la astfel de oameni sentimente superioare; cati nu vin decât sufletul unui corp modelat estetic, prin şcoala conştientă sau inconştientă a respiraţiunilor adânci? In articolul ce va urma voi căuta să dovedesc aceste aserţiuni, cu totul inedite, cari desigur multora li se vor părea originale.

Dr. Mircea Suciu-Sibianu.

Patologia furturilor

Dacă infecţia şi desvoltarea boalelor fizice, în societate, sunt influenţate de o serie întreagă de factori ce formează mediul prielnic desvoltării imensei lumi microscopice, care a dat atâta de lucru medicinei după descoperirea lor de către Pasteur, ceva asemănător am putea spune că se întâmplă şi cu infecţia şi desvoltarea boalei furturilor.

Această din urmă plagă socială este rezultatul unei infecţii, mai ales psihice, care îşi face loc printre oamenii ale căror caractere sunt de obiceiu mai slabe şi mai au şi ceva inclinaţie spre cleptomanie, fie prin ereditate fie prin atavism. Şi astfel cad pradă acestei boli a furturilor cu toate ramificaţiile lor de cvintesenţă, pe specialităţi, pentru jăcmănirea populaţiei şi a statului, influenţaţi de mediul în care trăesc.

Acţiunea combativă pentru întâia, am putea spune că este de natură *statică*, deoarece are de scop readucerea în stare de sănătate şi echilibru a unor indivizi copleşiţi de boli, iar pentru secunda, de natură *dinamică*, pentrucă avem de lucru cu activitatea psihică nefastă a unor indivizi sănătoşi fiziceşte. De aceea, prima este de competinţa medicinei, atât din punct de vedere preventiv cât şi din punct de vedere curativ. A doua cade în sarcina administraţiei, în ceeace priveşte prevenirea, şi apoi a justiţiei, pentru partea curativă — corecţia. Dar, nu partea represivă a tratamentului cleptomaniei, moştenită sau însuşită interesează, pentrucă odată ajunşi în acest punct înseamnă că acţiunea preventivă — controlul — nu s'a făcut suficient, sau absolut. Prevenirea pe orice cale este importantă. Ea trebue intensificată prin elemente selecte, model, pentru cari cinstea şi caracterul sunt mai presus de ori ce tentaţie materială.

Cauzele acestei patalogii de care ne ocupăm, le vom arăta mai jos şi înlăturarea totală a acestora se poate face cu puţine sforţări din partea administraţiei, iar departamentele internelor finanţelor şi justiţiei, în primul rând, şi celelalte în al doilea rând, sunt chemate a efectua un control sever urmat de pedepse aspre, pentru orice abateri prin organele lor.

Fără a intra în amănunte — ele rămân în sarcina celor vizaţi — o analiză sumară a celor cinci puncte în jurul cărora şi prin cari se desvoltă întreaga comedie de infecţie a acestei plăgi sociale, le-am putea caracteriza după cum urmează:

Lipsa de control şi pază severă,
Indulgenţa în pedepsirea vinovaţilor
Muşamalizarea unor culpe
Indemnul administraţiei

şi pe ultimul plan numai: lipsurile.

Nu ne vom ocupa aci de amănuntele crizei morale cu tot lanţul ei de acte şi fapte murdare, ce a trecut de mult graniţele bunei cuviinţe, ajungând astăzi pe o pantă a decadenţei vertiginoase. Nu vom analiza acum punctele crizei economice întrucât faptele zilnice ne dovedesc absolut contrarul în toate straturile şi clasele sociale — dacă ne este permis a diviza societatea în clase, contrar principiilor unei democraţii exagerate. Nu, deoarece aceste puncte s'au înrădăcinat aşa de adânc în mentalitatea massei din toate statele chiar, prin veşnicul cântec al crizei materiale şi morale, încât a devenit dăunător şi numai o lege severă l-ar putea extirpa, probabil, cu succes.

Dar ceva mai mult, de acestea se plâng adesea în gura mare tocmai aceia cari contravin lor, la fiecare pas...

De data aceasta vom arunca o privire sumară numai asupra fiecăruia din cele cinci puncte de mai sus, cari sunt cauzele acestei *patologii a furturilor.* Din ele vom vedea şi natura şi simptomele ori forma sub care se nasc şi manifestă fiecare.

Lipsa de control şi pază severă.

Lacuna cea mai mare a administraţiei noastre, este uşurinţa cu care se execută controlul în general. Nu odată ne-a

fost dat să vedem şi să auzim că organul de control al cutărui serviciu şi-a justificat o delegaţie ori o inspecţie, impusă de calitatea lui, sau ordonată special de foruri superioare, printr'un proces verbal sumar, lucrat câte odată undeva într'o cameră de hotel sau la colţul unei mese de cafenea împreună cu persoana vizată şi care ar fi trebuit inspectată ori anchetată sever ore sau zile dearândul. Altă dată, acest proces-verbal se încheie acasă la delicvent, sau în cel mai bun caz, la cancelaria lui aşa că şi unul şi altul să iasă bine pentrucă adesea organul de control cu cel controlat, sunt de o potrivă de vinovaţi. Aceste superficialităţi, firește au urmări. Primele abateri sunt neglijate total sau parţial, deşi în mod normal ar fi trebuit semnalate şi sancţionate cu pedepse dictate de împrejurări de scara reglementată prin statute şi legi, cu: mustrare verbală, scrisă, amendă în bani, transferări disciplinare, suspendare, ş. a. după caz, pentruca slujbaşul controlat să se corecteze spre binele lui, a administraţiei şi mai ales, pentru binele general. Nu se fac însă toate acestea, decât într'o măsură infimă.

Omul, psihologiceşte judecat, este o fire curioasă. Veşnic dornic de senzaţional, pentru care este în continu înclinat la fapte rele, într'o măsură mult mai mare decât la fapte bune, cade în păcate.

Alunecarea pe panea sofismelor este în funcţiune de etate, sex, practică cu reuşita acestor vicii şi cerinţe din ce în ce mai avansate, îsvorâte din această practică. Când recidivistul neseminalat şi nepedepsit pentru primele şi chiar micile abateri comite abateri mai mari substrăgând banii publici direct sau prin încheieri de acte oneroase ori prin şperţuri, sau prin neapărarea la timp şi în mod firesc a intereselor statului prin variatele acte şi fapte din resortul lui, cazul devine public şi senzaţional. Ţara şi cetăţenii ei sunt păgubiţi cu valori enorme şi pedepsirea păcătosului este prea tardivă, ori cât ar fi ea de aspră. Statul şi poporul nu mai câştigă nimic pe urmă. Şi unul şi altul au fost jecmăniţi până la secătuire, pierzând atât materialiceşte cât şi moraliceşte şi tot ei trebue să suporte din nou cheltuelile adesea de zeci de milioane cu genialele comisiuni de anchetă... Bunurile distruse, furate, risipite ori înstreinate, nu mai pot fi compensate sau refăcute.

Dar lacuna controlului de mântuială, nu se opreşte în cercul în care s'a efectuat. Ea se răspândeşte cu complectări şi interpretări de culise diferite, prin toate serviciile, până ajunge în stradă. Slujbaşii prind curaj spre a gusta din fructul oprit. „Ce o să-mi facă? Ce i-a făcut şi lui cutare", îşi zice câte unul. „In cel mai rău caz, o să-i dau şi eu de gol cu cele ce ştiu despre ei, la adică". Aceste sunt axiome de încurajare personală. După ele încep operaţiile pe cari le practică luni sau ani dearândul fără să fie descoperit, cu toate inspecţiile şi controlul ce i-se face — aşa cum se face. Aceasta în administraţie, unde se întâmplă abateri şi furturi în stil mare.

In ceeace priveşte paza vieţii şi avutul cetăţeanului din exterior, din oraşul şi locuinţa lui, nu mai vorbesc. Aci găinăriile se petrec adesea sub nasul poliţiei şi dacă întâmplarea sau nenorocul îi face pe delicvenţi să cadă prinşi, câte odată, apoi aceştia sunt pedepsiţi ceva mai binişor şi mai aspru decât hoţii de mare anvergură, în frac, al căror cvantum de beneficii, de pe urma unei activităţi tulburi, trece de multe ori peste graniţele judecăţii noastre....

Şi aci lipseşte controlul şi educaţia profesională temeinică a elementelor de pază. Este de ajuns ca la o răspântie să se insceneze o ceartă cu bătaie, târziu noaptea, spre a imobiliza gardianul public acolo, pentruca tovarăşii presupuşilor beligeranţi să comită spargerea şi furtul în acest timp, în cealaltă parte. Altă dată se narcotizează sau se invită gardianul, cu mult tact, de către un membru al bandei într'o cârciumă dosnică să se mai cinstească, în care timp răufăcătorii operează.... Ceva mai mult. S'a întâmplat ca gardianul de pază să fie complice la furt. Şi cine-i de vină? Această latură este de competinţa controlului de pază mobilă, care are răspunderea şi care este din nou de o potrivă de vinovată cu delicventul şi organul de pază, conrupt.

Indulgenţa în pedepsirea vinovaţilor.

Trecând de măsura *preventivă* a furturilor plină de lacune, dela cele mai importante până la cele mai elementare chestiuni de gospodărie şi pază publică, ajungem desigur prin evenimente la măsura *represivă*.

Modul de a prinde, încheia acte şi a pedepsi delicvenţii drept măsură vindecătoare a acestei boli de care suferă şi infectează societatea, la drept vorbind, lasă mult de dorit. Procedura întreagă este departe de ceeace ar trebui să fie. Ea se face sub o formă ce nici nu îngrozeşte şi nici nu duce la pocăinţă pentru totdeauna, pe cei ce au inclinaţie şi se dedau furturilor. Câtimea pedepselor nu corespunde adesea cu gravitatea abaterilor. Altădată se fac erori enorme cu pedepsirea unor vinovaţi în locul veritabililor delicvenţi, numai dintr'o comoditate prea largă a cercetărilor. Psihologia cercetărilor, care ar trebui să fie model, nu o mai discut. Felul cum se execută pedepsele şi regimul lor, sunt de invidiat de mulţi necăjiţi şi nenorociţi sociali, liberi, pe cari ne place să-i credem mai fericiţi decât pe cei ce stau undeva la aşa numita „închisoare" cu tot confortul, şi lipsurile de prima necesitate satisfăcute.

Am analizat pedepsele câtorva delicvenţi ce au căzut victimă acestei boli şi am ajuns la concluzia, că mărirea lor depinde de noroc, de discursurile advocaţilor apărători şi de atmosfera publică de care s'a bucurat „eroul" din boxa justiţiei, în faţa admiratorilor lui....

Altădată se întâmplă ca presiunile unor persoane „teroriste" — ca să nu zic oculte — să deruteze întreaga cercetare a vinovaţilor spre marea nenorocire şi stupefactie, chiar a lezaţilor. Astfel murmurele încep. Agitaţiile sporesc şi neîncrederea în dreptatea terestră se răspândeşte din ce în ce mai mult în masse.

La fel se întâmplă şi cu invocarea circumstanţelor atenuante acolo unde nu este cazul şi aplicarea celor agravante, pe plan invers.

Politica se extinde ca o caracatiţă prin toate ungherele vieţii noastre administrative de stat. Fără să fim pătimaşi, dar în virtutea dreptului de exprimare a adevărului public, pentru că iubindu-ne ţara şi neamul mai presus de orice, ne facem o modestă datorie semnalând şi cerând aplicarea severă a pedepselor pentru acei ce se fac vinovaţi de fapte în detrimentul cetăţenilor şi diminuării ordinei din stat.

Acordarea pedepselor sub orice formă şi în orice ocazie, şi recompensarea după merite, posibilităţi şi cazuri a acelor ce

pun suflet şi se sacrifică muncind pentru promovarea ordinei, a înflorirei şi consolidărei ţării, este o datorie.

Cuvântul muncă şi ordine lansat de comandamentul suprem administrativ din stat, care nu ezită şi nu trebue să ezite ori să capituleze în faţa ameninţărilor, trebue urmat de toţi bunii cetăteni. Cei ce nu se conformează şi nu abandonează sabotările, şantajările şi dijmuirea directă ori indirectă a banului public greu muncit, sau nu încetează şicanarea cetăţeanului din sudoarea căruia este plătit, atunci când îi cere pe drept serviciul, aşa cum se mai obişnueşte să se facă de unii slujbaşi sterili şi inconştienţi, după un sistem bolnăvicios inaugurat într'o fază de extindere a administraţiei româneşti după unire şi astăzi — trebue pedepsit fără cruţare, cu asprime şi înlăturat din serviciu dacă este slujbaş de stat ori pedepsit cu repercursiuni şi asupra familiei lui, dacă este liber profesionist sau altfel.

Sunt o serie de indivizi asupra cărora n'au nici un efect nici sfaturile bune, nici ordinele severe şi controlul sumar, şi nici chiar pedepsele cu închisoarea, devenite în ultimul timp banale pentrn acest soiu de oameni deşi normali.

O infecţie se stârpeşte de regulă cu greu. Un tratament drastic însă, îi pune capăt şi scuteşte bolnavul de un chin lung ori o agonie dureroasă, interminabilă.

Punerea la punct a debandadei administrative ce bate la ochi pe alocuri şi stârpirea viciilor de furt, ori jaf, cu toate ramificaţiile şi sistemele de hoţii inaugurate, se poate face numai prin operaţii radicale cu trimiterea *la ocnă* ori pe *scaunul electric* a paraziţilor „oameni“ şi nu la închisorile... moderne.

Nu-i în spiritul civilizaţiei, se pretează să o afirme unii teoreticiani de salon, spunând că: „n'ai dreptul să iai omului ceeace nu-i poţi da“ „viaţa“. Lămurirea fiind incomplectă, este deplasată dela început.

Atunci când un om atentează la viaţa mai multora, a ordinei de stat şi periclitează permanent liniştea şi viaţa mai multora, a massei ori a statului în sine, mai contează o viaţă două de oameni, dovediţi prin activitatea lor nevrednici de ea? Desigur că nu. Când îţi arde casa, alergi să-ţi salvezi cravata şi tutunul?! Utopii!

Moartea păcătosului recidivist pentru fapte pe cari le-am analizat în coloanele acestui ziar şi cu altă ocazie, trebue legiferată, repet.

Muşamalizarea unor culpe.

Sub acest titlu avem de spus, că deşi măsurile represive pentru vinovaţii categorisiţi de codul penal se urmează cu o celeritate sistematică îmbucurătoare, ele se împotmolesc adesea fără motive obiective şi temeinic justificate, într'un punct final. Stăruinţele technicienilor asupra cercetărilor din primele faze, continuate pe urmă de instrucţie sau altfel, după caz, şi documentate prin acte ce formează volumionase dosare cu expuneri juridice ce fac cinste autorilor lor, sunt rău cotate, nu se citesc, se pierd câte odată, sau în cel mai rău caz se tratează ani dearândul cu rezultatele pe cari le cunoaştem... în ciuda vânătorilor de dreptate şi spre ruşinea procedurilor, codicelor şi textelor de legi răsfoite. — Cei ce şi-au pus la încercare cunoştinţele profesionale într'o cât mai justă clarificare şi documentare a vinovăţiei celor vinovaţi şi cercetaţi, rămân cu regretul de a fi muncit zile şi nopţi dearândul, cu multă febrilitate, fără efect plauzibil. Dar plăsmuirile? de ele nu mai vorbesc, deşi pe alocuri se generalizează.

Obişnuit începuturile sunt entuziasmate. Fastul şi bogăţia cercetărilor alimentează săptămâni, luni şi chiar ani dearândul opinia publică interesată, cu ştiri. Ele se reduc pe urmă într'o măsură sistematică, după gradul psihologic al interesaţilor şi opiniei publice, în general.

Massa iritată la început, urmăreşte cercetările, mai intervine câte odată şi apoi din ce în ce se temperează, se obişnueşte sau se plictiseşte de *„cazul"* ce l'a vătămat direct ori indirect la început, lăsându-l uitării. Această slăbiciune, este exploatată. In acest punct, cercetările pot lua întorsăturile lucrate tacticos şi vizate pe sub culise, de cei interesaţi.

Ce poate face conştiinţa cetăţenească în faţa acestor . . . jocuri dela un colţ ori altul al ţării? Glasul ei răsleţ nu se aude de pe orice înălţimi ar striga. Să intervină cu petiţii şi

memorii cari îi răpesc timp, bani şi poate risc, sau să facă navete infructuoase? La ce bun, când experienţa acestor forme şi urmări o are din abundenţă şi l-a săturat.

Un biet cetăţean care a fost lovit în cap la drumul mare sau i s'a furat viţelul din bătătură, ori a fost jefuit în casă, riscă să piardă mai multe zile de lucru scumpe lui, plus atâtea alte cheltuieli *văzute şi nevăzute* pentru formarea legalelor şi obişnuitelor forme de cercetări pentru descoperirea răufăcătorilor. Şi ce va primi, sau ce poate primi ori reprimi la urmă?

Cazuri similare ne sunt date să vedem, să le auzim şi să ni se spună aproape în fiecare zi. Disperarea bietului cetăţean cu tot convoiul acela de gânduri sinistre ce-i defilează prin creer pentru a găsi o formulă de apărare ori scăpare, ni-l închipuim fiecare judecându-l după situaţia lui culturală şi mai ales aceea moral-materială.

Dacă aceste vizite dureroase lui direct ori indirect i se repetă de mai multe ori şi dacă o satisfacţie dreaptă n'a primit s'au n'a putut primi în urma intervenţiilor legale făcute, este uşor de prevăzut rezultatul. Neîncrederea în administraţie creşte şi se răspândeşte în primul rând. O altă categorie se poate înregimenta unei acţiuni nefaste ordinei şi siguranţei; alta poate cădea foarte uşor pe panta sofismelor dedându-se acelor îndeletniciri, cari i-au nemulţumit sau nenorocit mai înnainte pe ei; şi în fine, o ultimă şi cea mai numeroasă categorie a nemulţumiţilor, drept produs al primelor trei grupări, este aceea a desrădăcinaţilor, trândavilor şi învrăjbitorilor obişnuiţi în massa de lucrători manuali din industrie, comerţ şi agricultură, cu toate complicaţiile de urmări îngrijorătoare.

In faţa acestora intelectualitatea se consumă ca un cărbune de jar căzut din sobă, iar sfârşitul le este prescris la cei mai mulţi pe răbojul bolilor de nervi...

Fineţea sufletească şi caracterul sobru al unor persoane nu pot suporta mult o iritaţie repetată a unor scene din această tragedie şi astfel capitulează, lăsându-se pradă întâmplărilor.

Indemnul administraţiei.

Mediul social încă are o influenţă deosebită asupra elementelor tinere mai ales. Educaţia administrativă are un rol covârşitor în ordinea socială şi de stat.

Astfel nu toate acţiunile stimulează în bine şi nu toate exemplele superiorilor unoi slujbaşi dintr'o administraţie oarecare, sunt vrednice de urmat. Totuşi funcţionarul tânăr plin de elan, vis şi optimism, nou întrodus la un serviciu public, are de luptat adesea cu concepţiile greşite ale unor superiori ai lui

Când un tânăr pare a fi mai activ şi promite pe baze de cunoştinţe a se afirma într'un timp relativ scurt, îşi va găsi neîntârziat duşmanii cari să-l saboteze prin orice mijloace şi pe orice cale.

Unii răuşesc să scape se sub aceste urmăriri corupătoare datorită înţelegerei lor şi a anchetatorilor, altă dată. Alţii şi cei mai mulţi, sunt înfrânţi înainte de vreme, capitulând în faţa presiunilor şi tentaţiilor multiple. O pedagogie nouă i se înfăţişează printr'o „filosofie de birou" cu expuneri nebuloase desigur, dar cu care eul lui se va lupta totuşi câtva timp şi apoi fatal i se va supune adoptând-o.

Odată înregimentat acelei clase ale cărei doctrine — vai ce doctrine! — le va cultiva, atât administraţia cât şi toţi acei cetăţeni cari au legături directe ori indirecte cu slujbaşii ei prin serviciul legal ce îl cer, vor suferi. In orice caz, cetăţeanul trage scurta în ambele cazuri. *Indirect*, e atins prin majorări de impozite, cari nu ajung decât parţial în visteria generală a statului, spre a-i satisface nevoile, fiind dijmuite, şi *direct* prin mizeria administrativă ce i se face atunci când necazurile îl împing către o administraţie ori percepţie, către un birou sau altul, pentru cine ştie ce hârtie legată de interesele gospodăriei sau preocupărilor lui de toate zilele.

In ultimul caz suferă, din cauza acelui sistem nefast după care cetăţeanul trebue să facă naveta la câte un slujbaş dintr'un birou oarecare, de nenumărate ori până când solicitantul îşi va da seama că trebue „să pice ceva" spre a fi servit.

Infecţia este răspândită ca o molimă ce ameninţă sănătatea unui popor întreg. Cetăţeanul nu poate face nici un pas spre a aranja normal o treabă biruocratică, până nu scoate din buzunarul lui spre a-i vârâ în buzunarul slujbaşului căruia îi solicită serviciul câteva monede s'au hârtii de bancă cu grija de a nu fi atinse nici una de curent ori razele de lumină a zilei, de pe răbdătorul pământ.

Să nu deie? Foarte uşor, dar atunci riscă a pierde mai mult, în atâtea forme. Să reclame?... Ce să reclame şi unde? Argumente, har Domnului, sunt atâtea ca să scape spre a rămâne ţap ispăşitor tot cetăţeanul.

Că a plătit cuiva o sumă mică ori mare ilegal, pentru un serviciu de mai mică sau mai mare importanţă, dar care normal trebuia să i-se facă şi fără odiosul „sperţ", nu poate să se plângă, deoarece asemenea schimburi — ca să nu le zic altfel — de serviciu se fac de obiceiu *fără chitanţe* şi *fără martori.*

La un consorţiu jidovesc i se va face proces-verbal de impunere prin care statul va pierde dacă nu milioane, atunci sute de mii, pentru un fel de . . . solicitudine reciprocă ce-şi acordă unul altuia : declarant şi redactorul procesului-verbal. Un comerciant sau industriaş începător îngrămădit de dificultăţi financiare, ca de o caracatiţă gata să-l sufoce, i se va trânti o impunere — aşa la întâmplare — care îi va închide porţile pe vecie numai pentrucă n'a putut pregăti plicul cu miros calmator slujbaşului fiscal. Poţi să faci ceva? Ce poţi face alta decât să stai cu mânile încrucişate şi să zici : să ferească Dumnezeu de mai rău şi să nu te îndemne cumva să comiţi vre-o nelegiuire. . . !

Şi nu-i întreaga vină a slujaşilor. Dacă ne gândim că salariile lor variază între 1800—3000 lunar la o serie de funcţionari cu răspundere şi vechime în serviciu, cari nu pot umbla nici cu dosul şi nici cu stomacul gol, şi cari au şi pregătirea profesională recerută. Dacă analizăm posibilităţile modeste de trai ale unei familii cu câte 4—6 membrii la oraş, într'o epocă de scumpete neobişnuită, peste puterea de achiziţionare a leului şi dacă analizăm atmosfera vicioasă învechită în birourile administrative datorită lipsei de control, organizare şi sistematizare, apoi îndemnul administraţiei apare foarte pronunţat în toată gama formelor de furturi.

Problema, în ansamblul ei, este de un interes vital pentru administraţie şi destul de îngrijorătoare pentru public.

Lipsurile.

Deşi lipsurile apar ca cea mai îngrijorătoare latură şi cea mai grea parte a bolii furturilor a acestei patologii sociale

de care suferă neputincios poporul nostru în aceste vremuri, totuşi se poate spune că este partea cea mai puţin periculoasă deşi oarecum mai justificată în situaţia de azi, abstragând bine-înţeles cazurile de cleptomanie, azi tâlhăriile şi viciile cari au cu totul altă latură. Totuşi acest punct este alimentat, într'o măsură ce dă de gândit, de celelalte patru puncte anterioare, practicate sub diferite forme de înmănuşaţi şi agenţii acestora, de clasa de fotolii — aş putea spune.

Micile găinării sunt de notorietate publică şi în valoare nu întrec niciodată valoarea celui mai infim sperţ „domnesc".

Pentru massa nevoiaşe există o credinţă bazată pe legi cereşti, ce eclipsează cu puterea lor pe cele pământeşti ori cât ar fi ele de severe, de care nu se desparte nici în cele mai grele timpuri de răstrişte. Dar dacă necazurile şi durerile acestei masse se extind, sporesc şi se înăspresc mai mult, în loc să se amelioreze prin lupta ce o duce cu ele şi dacă aceste necazuri şi suferinţe ale ei se răsfrâng vizibil şi asupra celor mai slabi din jurul lor, asupra familiilor compuse din soţiile şi copiii lor, atunci puterea de rezistenţă a acesteia se micşorează şi în acest moment critic foarte uşor se urneşte pe panta vicioasă a furturilor, nepăsătoare de urmări. Dacă n'ar exista frica de D-zeu, frica de oameni şi legi pentru suferinzi ar fi relativă.

La drept vorbind, ne străduim peste tot în familie şi în şcoală, în biserică ori societate să cultivăm dintr'un simţ al datoriei şi iubirei de neam, *acel simţ de disciplină, cinste, ordine, muncă şi onoare* în copii şi tineret, de care noi cu toţii nu facem dovadă — nu dăm exemplu — astfel că odată cu desvoltarea conştiinţei acestei generaţii să ne condamne şi apoi să se înregimenteze şi ei la timp acestei „opere" nefaste, spre marea ruşine a naţiei şi peste hotare.

Cinstea, ordinea, munca, disciplina şi onoarea sunt calităţile de bază a unui popor, pe cari le propagă majoritatea educatorilor noştri, dela tată până la Ministru, dar de care ei nu dau dovadă. Aceste calităţi se pot vedea în întregime la poporul german. Nouă ne recunosc streinii unele calităţi pe cari mi-e ruşine să le înşir aci, deşi adevărul ar trebui spus. Datorită acestor calităţi ruşinoase practicate mai ales de acei

ce nu cunosc necazuri şi lipsuri şi de o bună parte din elementele factorului administrativ, dela cea mai de jos până la cea mai simandicoasă persoană, puse sus în serviciul public, acel public este otrăvit de nelegiuirile lor, de necazurile „nedreptăţii" multiple şi împins forţat ca prin orice practici închipuite şi neînchipuite, să ia drumul închisorii presupus mai linlştit şi mai lipsit de necazuri pentru o parte din ea...

Nu există perfecţiune desăvârşită, mi se va spune ; şi că nu poate exista egalitate de caractere între indivizii unei naţii.

Nu, este adevărat. Dar că este cu neputinţă să extirpezi o boală a furturilor sau să o reduci la minimum această plagă ce tinde a distruge ordinea şi organizaţia de stat, asta se poate spune — fără ridicol. Ea ar însemna nu laşitate ori neputinţă, ci adevărată *incapacitate* în conducere. Pentru stârpirea ei trebue să se recurgă la orice mijloc, strigă poporul în baza unui drept de autodeterminare.

Organizaţia de stat se aseamănă cu familia, care de altfel este temelia lui. Astfel fiind când capul familiei n'are energia necesară pentru educarea, disciplinarea şi controlul sever al activităţii membrilor şi gospodăriei ei, ea este ameninţată de distrugere, de decadenţă şi descompunere. Copilul lăsat în prea mare libertate, va sfârşi prin a-şi distruge moralul propriu şi a-şi compromite întreaga familie direct, iar indirect căzând pe panta sofismelor, prin ele se va deda unei acţiuni de subminare a ordinei publice, de pe urma căruia va suferi, blestemându-şi educatorul (conducătorul) tată.

In organizaţia administrativă de stat, conducătorul de sus şi factorul muncă — toate clasele în subordine — formează aceeaş problemă ca şi familia, cu oarecari deosebiri în urmări.

O serie de gânditori liberi se plâng de ştirbirea democraţiei în România. Dreptate au numai în ce priveşte cenzura şi într'o măsură mai mică starea de asediu de astăzi, deoarece prin aceste două măsuri se stăvileşte ecoul plângerilor şi părerilor libere din massă pe calea scrisului garantat de constituţie, care altfel n'ar putea ajunge niciodată la uzul şi văzul celor în drept a împărţi dreptatea. Atâta şi nimic mai mult. Nu este nici decum o ştirbire a democraţiei, atunci când prin ordin chibzuit se iau măsuri contra unor detracaţi imorali, ce strigă

din trândăvia lor, tot ce decadența lor morală le dictează, chiar contra șefului statului. Aceasta nu s'ar mai putea numi *democrație*, ci *anarhie*. O înfrânare a lor nu mai este o știrbire a democrației, ci o măsură contra desagregării ordinei sociale, a prestigiului de stat și a statului în sine.

Contra leneșilor trebuesc luate măsuri mai aspre, spre a-i trece din trândăvie la muncă constructivă.

Și pentru purificarea acestui lanț de lacune, din care am enumerat o parte și cari au dat naștere și alimentează această plagă socială a furturilor până la „record", trebuesc luate măsuri printr'un aparat format din elemente de „caracter", iar vinovaților să li se aplice pedepsele meritate, nu de curtuazie față de ochii *massei hărțuite, jefuite și nenorocite*.

Contra sperțurilor, tâlhăriilor, defraudatorilor publicului și statului, nu-s prea aspre nici streangul de care să se atârne in piața publică, și nici radicalul curent electric.

V. P. Rogoz.

Invățător, elev, părinți.

Ca să poată face o justă apreciere a fiecărui elev al său, învățătorul trebue să țină seama de multe împrejurări. Sunt mulți factori în educația copilului, cari contribuesc, ca un copil să-și poată desfășura caracterul și talentele, mai mult sau mai puțin armonios.

In primul rând ereditatea, care dotează pe un copil, cu minte luminată, cu înclinări bune, talente, pe altul cu rațiunea limitată, înclinări rele. Apoi trebue învățătorul să cunoască mediul de acasă al școlarului, unde își desvoltă copilul individualitatea. Părinții pregătiți și conștii de misiunea lor de educatori, vor fi un valoros sprijin, pentruca copilul să-și împlinească conștiincios îndatoririle de școlar. Părinții cari trăesc în certuri, sau nu au pregătirea și capacitatea de a pricepe sufletul copilului, ori nu au timpul necesar, cei alcoolici, bolnavi d. e. sunt tot atâtea piedeci în educația copilului.

Hrana, locuința corespunzătoare, mediul moral etc. toți acești factori sprijinesc mai mult sau mai puțin pe copil în nizuințele sale.

Numai cunoscând și ținând seama de toate aceste împrejurări, învățătorul, poate răsplăti conștiincios și cu dreptate nizuințele și purtarea elevilor săi.

Felul cum se fac clasificările, ne pune la îndoială să credem că ar fi posibil să se facă dreptate.

Care învățător ar spune cu conștiința curată că poate aprecia nizuințele, și conduita fiecărui elev al său, cu precisiune de miligrade 8.33, 8.77, 8.99 etc. miraculoasă cumpănă, care face clasificările cu atâta preciziune.

Sufletul curat şi nevinovat al copilului e foarte sensibil faţă de dreptate. O decepţie, în urma unei nedreptăţi, lasă urmă neştearsă pe întreaga viaţă. Şi de altfel necruţătoarea soarte, prea adeseori ne convinge că lumea dreptăţii nu s'a coborît pe pământ. De ce nu am cruţa sufletul copilului de astfel de decepţiuni, cari nu contribuesc de a-i forma caracterul. Nu e oare clasificarea elevilor, ce se pretinde dela învăţător, o adevărată tortură şi pentru conştiinţa lui?

Dacă clasificările s'ar face, în general, lăudând pe cei sârguincioşi şi admonestând pe cei leneşi, ar fi scutit învăţătorul de îndatoriri imposibile de îndeplinit, şi elevul de amăgiri, cari nu contribuesc la formarea caracterului său.

Silvia Stoica-Noaghea.

Cu gândul spre zile noui.

Când încheiarăm şirul celor 365 de zile ce ne fu anul 1935, gândul nostru ne poartă departe, departe spre necunoscutele vremi ale anului nou 1936. Scăpaţi de încercările grele ale vieţii şi sbuciumul clipelor ce ne-au frământat fiinţa în trecutele zile, păşim cu nădejde nouă în noul an, pentru ca fiecare să câştige de acum, ceeace adeseori nu a avut, stăruinţa de a trăi după precepte divine, viaţa.

Dacă păcatul a avut deplină voie de a trăi la noi şi dacă viaţa laxă ce am dus-o în trecutele zile ale vieţii noastre, ne-au prilejuit ca să gustăm din tot ce este mort şi putred, azi dorim zile în cari să ne descătuşăm de atâtea patimi josnice ce se leagă de partea inferioară a vieţii noastre şi să reorganizăm acea societate de oameni întregi, în care fiecare să lucreze cinstit şi drept la o restatornicire în lume a unei ordini morale superioare.

Cu aceeaşi nădejde am primit şi anul ce trecu, dar neorânduiala vieţii contimporane, care zădărniceşte atâtea gânduri bune şi atâtea porniri curate, a intinat această trezire morală.

Astăzi vrem şi trebuie să năzuim până la sfârşitul vieţii noastre, o aşezare statornică şi cuminte a vieţii sociale prin evanghelizarea faptelor. Minciuna convenţională a vieţii de până acum şi tovărăşia cu păcatul o vrem biruită, răpusă de acea conştienţă creştină a fiecărui individ, care face ca Evanghelia să se plinească în fiecare acţiune a vieţii.

Vrem în acest an minunea învierilor morale, vrem caractere creştine, vrem vitalitate morală, vrem o mobilizare a energiei creştine din fiecare şi vrem creştini cari să-şi îndrumeze

întreaga lor viaţă după Evanghelie. Câtă dreptate şi sfinţenie, cinste şi bunăcuviinţă ar înflori în hotarele noastre. Incleştările luptelor şi încăerările de patimi şi interese s'ar potoli simţitor, iar înverşunarea sălbatecă a oamenilor s'ar înblânzi. Ar fi atunci creştini cari trăiesc creştinismul şi nu creştini cari şi-l păstrează în cartea de botez.

Mulţimea de nădejdi ce şi-le pune fiecare, întotdeauna în pragul unor zile noui, să tindă spre această ideală refacere a noostră. Prestigiul moral şi fapta vie în lumina învăţăturilor Evanghelice, va îndepărta legheonul de rătăciri ale fiinţei noastre de ieri şi va isbândi prin intreprinderi ideale să întroneze acea viaţă primenită şi creatoare de virtuţi. Căci împotriva instinctelor nu se poate lupta decât cu virtutea, care este exponentnl caracterului moral.

In pragul acestor zile cari ne dau posibilitatea de a deschide noui zări luminate pentru buimăcita noastră viaţă socială, să stăruim deci spre faptă pornită din înalta îndatorire morală a fiecăruia. Impotriva ofensivei stăruitoare a răului şi păcatelor sociale, cultivând duhul reculegerii, să năzuim mereu spre lumina conducătoare a Evangheliei care stă şi azi tuturor ospitalieră ca un port şi strălucitoare ca un far la îndemâna lumii. Şi lucrând prin încreştinarea conştiinţei noastre, pentru izbânda binelui şi adevărului în lume, să privim spre anul 1936 cu creştinească nădejde. Gândindu-ne la răspunderea faptelor noastre, fiecare să lucrăm, având credinţa neşovăită în Dumnezeu, pentru desăvârşirea vieţii noastre şi a fraţilor noştrii.

Azi încheind şirul zilelor vechi trecute, pline de scăderi simţite de fiecare, primim anul 1936 ca an nou, cu zile noui, dar şi cu viaţă nouă.

Pr. Alex. Florea-Vlădeni.

Excelsior.

Cînd voi lăsa trupeasca mea povară,
In ceasul dureros, despărțitor,
Și duhul meu porni-va, migrator,
Spre slăvi de necurmată primăvară;

Cînd amintirea mea o să dispară;
Efluvii energetice de dor,
Descinse în meleagul trecător,
Vor face ambianța să tresară.

Adès am să te caut printre flori,
In forme, in miresme și 'n culori:
Sublime 'ngemănări transcendentale;

Iar cînd m'o re'ncarna Stăpânul vieții,
Din nou va hotărî să-mi ieși în cale,
Ca să-ți închin prinosul tinereții!

30 Decembrie 1935.

I. Gr. Perieteanu.

Umor, satiră, şi-un strop de... adevăr.

„Cugetări“

şi diferite alte chestiuni sociale şi naţionale!

Dedicată mie şi... altora

Am impresia, că vrei să devii cu tot preţul „original“.

Poţi să-ţi închipui, cât de mult regret gândindu-mă, că n'o să poţi aşterne pe hârtie un singur rând de dai-Doamne, pe care să nu-l fi scris cu mii de ani înainte-ţi altcineva, firește, mai precis, mai limpede şi mult mai frumos decât dumneata.

*

Arătaţi-mi un om luminat, drept, altruist, muncitor şi smerit — să mă'nchin lui!

*

— De ce m'or fi batjocorind oamenii?

— Nu cumva ai pretenţia să te laude?

*

De două buclucuri n'ai să scapi în viaţă: de tine şi de... ceilalţi.

*

— Vreau libertate absolută!

— Ocupă, grozavule, o insulă nelocuită şi.... fă-ţi toate damblalele!

*

Plictisit definitiv de semenii tăi, îţi vei alege drept ultim tovarăş de viaţă un căţel, un pisic, un papagal sau alt „frate inferior“ lipsit de logică, de idei şi principii — enervante caracteristice ale fraţilor tăi „raţionali“.

*

Aplecânduţi-se de prea multă „societate“, te vei retrage definitiv în întreita împărăţie a casei, curţii şi grădinii tale, unde vei putea trăi liber, mulţumit şi.... igienic!

Un caz complicat.

Când crezi că cobori pe semenul tău zicându-i „măgar“, în realitate'l ridici, înrudindu-l fără să-ţi dai seama cu venerabila străstrămoaşă a tuturor asinilor, fericita măgăriţă, ce-a purtat odinioară în gloriosu-i spate, cu schimbul, întreagă familia „Mântuitorului“, la care probabil te'nchini cu smerenie şi tu şi „măgarul“ de frate-tău.... aud?

*

Innotăm în minciună ca peşti'n apă, cu toţii: papi, patriarhi, regi, miniştri, generali, cler şi popor—dela o margine a pământului la cealaltă — iată'n esenţă-i întreaga activitate „mondială“ a popoarelor.

*

Descoperiţi-vă respectuoşi în faţa omului, care n'a fost pornograf în tinereţe şi nu e scatolog, la bătrâneţe!

Cum aplică câte-un cetăţean pe... „ora et labora“.

Domnul comerciant de coloniale Fănică Hărnicescu se roagă'n toată seara şi merge 'n toate Duminecile la sfânta biserică, unde cântă'n strană Heruvicul; dar peste săptămână lucrează febril, din zori şi până seara târziu, conducând personal şi supraveghiând cu ochi de Argus vânzările'n băcănia sa de lux, unde frumosul şi locvacele om îşi arde clienţii, zâmbind afabil, cu cel puţin sută la sută.

Desface în acelaş timp în tot cuprinsul ţării renumitele sale vinuri, drese magistral cu metilic. Dă şi bani cu împrumut „bieţilor oameni nevoiaşi“, pe termen scurt, cu o dobândă modestă de vre-o

două sute la sută, gonind cu viteză maximă în spre vechiul său ideal național: treizeci de milioane pachet, după care ispravă dorește să se retragă'n liniște, să se odihnească și să creieze cele două mari fundațiuni ale neamului și anume:

a) „Fundațiunea Fănică Hărnicescu și vrednica sa soție Ioana născ. Castravete, pentru înzestrarea fiicelor de negustori, sărace dar cinstite".

b) „Fundațiunea Fănică Hărnicescu Sadeà, pentru înzestrarea bisericei din mahalaua sa cu sculele și odăjdiile trebuincioase — întru preamărirea și lauda bunului Dumnezeu, care i-a ajutat, ca din băiat orfan și sărac ce fusese, să devie în treizeci de ani arhi-milionar și.... senator".

*

Tinere entusiast, devenit din nenorocire major!

Nu-ți risipi averea și sufletul pe cărările încurcate și nerăs-plătitoare ale altruismului! Ca mâine vei îmbătrâni, te vei îmbol-năvi și vei închide ochii osteniți în singurătate-ți uitat de toți aceia cărora le-ai dăruit odinioară, zâmbind, tot aurul curat al pungii și inimii tale!

*

Țânțar și armăsar (cetind „Napoleon"-ul lui Ludwig).

— Dumnezeule! am vârsta gloriosului corsican, când isolat de aliați în „Sf. Elena" se stingea zi cu zi în tragica-i grandoare. Și mă 'ntreb rușinat, ce-am făcut în acești 52 de ani?

— Iți spun eu, îmi șoptește 'n ureche ironic, Mefisto: o căr-ticică... satirică!"

— Da, ai dreptate amicul meu! Par un *țânțar* plicticos, în-țepând cu veninul său pacnicii trecători, alături de-un superb *ar-măsar* înspumat, galopând fulgerător peste Europa 'nspământată!

*

Intr'o lună de zile „cea mai frumoasă și mai bogată țară din Europa" ar deveni și cea mai cinstită de pe glob, dacă s'ar găsi „nebunul" care s'adune, dela Halmeu la Constanța și dela Sân-Nicolau la Soroca, pe toți escrocii, tâlharii și asasinii, împușcându-i

de-a valma în văzul poporului îngrozit de ei şi desonorat prin faptele lor.

*

In împărăţia deştepţilor lumii este o nesfârşită gradaţie, o minunată şi delicioasă vanitate de trupuri şi de suflete.

Proştii tuturor veacurilor au aceeaşi înfăţişare, cum seamănă de-o pildă, unii cu alţii, picurii de ploaie sau clăbucii de săpun.

*

Plină de miez, ideia sănătoasă a deşteptului răpeşte cu sine massele 'ntr'un elan irezistibil, cum târeşte avalanşa urnită din piscul muntelui, tufele, capacii şi stâncile, întâlnite 'n drumu-i catastrofal.

Gol de orice conţinut, când vrea să devie şi el „mare", prostul îşi sparge glasul dogit în vid, cum plesneşte fără efect şubredul clăbuc de săpun, umflat la maximum de-o gură nevinovată de copil.

*

Există oare cărturar român mai de seamă, care să nu fi fost ministru, subsecretar, senator sau deputat; să nu fi comis nicio poezie, să nu fi scris niciun articol politic, să nu fi ţinut niciun discurs în toată viaţa lui, dar care să fie cu toate-astea, inteligent, activ, onest şi modest?

Acestui ins rar ar trebui să-i ridicăm cea mai magnifică statuie din ţara românească!

Adună fondurile necesare domnul meu, căci omul există!

România, creatoarea cea mai diversă de pe glob, ce-a dat naştere atâtor fii buni, mari, chiar străluciţi, dar care a născut în schimb milioane de secături entuziaste şi de palavragii sonori — a zămislit şi-acest exemplar naţional, demn măcar de obştească curiozitate, dacă nu şi cinstire.

El trăeşte 'n pace, munceşte 'n tăcere, e profesor universitar şi... culmea: avocat!

Iată şi textul pe care i-il gravezi pe soclul statuiei:

„Unicului Român cărturar care a tăcut şi-a făcut!

A. P. Bănuţ

Calul moldovean.*)

de **Mihail Königes,** Codlea.

II.

Târgul de mostre din Lipsca, pulsul comerţului european, transportă din timpuri vechi, mărfuri brute şi confecţionate, parte pe apă, parte pe uscat, la locul lor de destinaţie. Pentru Balcani şi Orient, era Viena, cel mai important loc de plecare. Căruţaşi germani şi austriaci îndeplineau transportul, încolo şi încoace, al acestor mărfuri, între cele două oraşe comerciale. Artera cea mai puternică între Viena şi Marea Neagră, era Dunărea. O mare parte a mărfurilor, destinate Moldovei şi Munteniei, lua calea pe uscat. Acest drum ducea dela Viena, peste Pesta, Seghedin, Arad, Sibiu spre Braşov şi de aici mai departe prin pasurile Carpaţilor.

Braşovul era punctul de plecare de Ost, unde se încrucişau între Lipsca şi Balcanii ostici, mărfurile brute şi confecţionate, în calea lor comercială.

Transportul acestor mărfuri între Viena şi Braşov îl îndeplineau căruţaşi saşi din ţara Bârsei. (Regiunea sud-ostică a Transilvaniei, din jurul Braşovului).

Carele acestora erau de obicei trase de 12 cai, şi anume din motivul, că ele erau lucrate din lemn, căci pe atunci nu se cunoşteau ferecăturile de astăzi. De asemenea nu existau pe atunci, în Ungaria şi Transilvania, drumuri şi şosele pavate. Se călătoria unde se putea. Ploaia şi umezeala făceau aceste drumuri adeseori impracticabile.

*) Manuscrisul inedit ne-a fost pus la dispoziţie de d-l Mihail Foith directorul Băncii Ţăranilor, Codlea.

Greutatea medie a transportului pentru fiecare căruţă era de 60 chintale (30 metri-chintală). Cheltuelile de transport de chintal pentru distanţa Viena—Braşov se plăteau cu 5—6 florini în valuta de atunci. Pentru marfă „la termen“ 7 florini, pentru mărfuri de mătase, la cari cărăuşul trebuia să preia o oarecare răspundere, 8—10 florini.

Distanţa Viena—Braşov (cca 800 km.) se făcea în trei săptămâni. Pe vreme rea în 5 săptămâni şi mai mult.

Timpul necesar negustorilor greci pentru o călătorie dela Bucureşti—Focşani până la Lipsca şi înapoi, era de peste trei luni.

Fiecare comersant-patron îşi avea cărăuşii săi încercaţi.

Inainte de a se înţelege cu cărăuşul asupra speselor de transport şi a celorlalte condiţiuni, el cerceta caii şi carele. Negustorul era îndreptăţit să respingă caii cu defecte, sau pe aceia cari nu-i socotea apţi pentru greutăţile drumului, şi putea să ceară despăgubiri.

Cu aceste ocazii *calul moldovean* juca un rol hotărîtor. Era singurul cal capabil să facă drumul, iarna, dela Braşov până la Viena şi înapoi.

Vom vedea ce spune un contimporan, „bătrânul Bloos“, despre calul moldovean.

Acesta era argat la strămoşul meu timp de opt ani, în anii patruzeci ai secolului trecut. Străbunicul meu a supravieţuit pe bunicul meu, care şi-a găsit moartea mai de vreme în decursul unei călătorii la Viena. Tatăl meu, unicul moştenitor, a preluat economia şi a menţinut raporturile amicale cu „bătrânul Bloos“.

*

Omul trecut de 80 de ani se află la noi în vizită. „Am ţinut să viu la voi, să văd ce mai faceţi“ zise moşneagul.

Mama pune mâncarea pe masă, iar tata îl îmbie pe moşneag să se aşeze la masă, care însă refuză mulţumind.

„Avem o supă bună cu găluşte pentru tine, şi locul tău vechi la masă e liber“.

„Supă cu găluşte.... şi vechiul meu loc la această masă...“ ochii mici şi afunzi ai oaspelui se umezesc.

El se apropie cu scaunul de masă. Mama îi umple farfuria, iar tata îi serveşte ţpâine.

Nimenea nu spune un cuvânt până nu s'a terminat masa. Apoi tata aduce vorba asupra unui obiect drag şi interesant pentru o casă ţărănească: călătoria la Viena pe timpul bunicului.

Bătrânul povesteşte: „...Cum spusei, încărcasem la Viena, vremea era bună. Şi negustorul nostru patron era un om bun. Aceasta nu se putea spune de toţi ceilalţi. Carele stăteau încărcate şi cu oiştea îndreptată spre Braşov. Ziua următoare, la ora anumită trebuia să plecăm. Caii aveau nutreţ bun şi nici noi, cărăuşii nu duceam lipsă de cele ale gurii. Cârciumarii vienezi aveau un vin bun şi noi aveam ţbani buni. Eram cu toţii mulţumiţi.

Seara stăpânul meu mă chiamă în camera boerilor. In timpul întregei călătorii dela Braşov la Viena şi înapoi, domnii şed la o masă cu argaţii lor; mănâncă dintr' un blid şi beau dintr'un ulcior. In Viena era altfel. Boerul era boer, iar servitorul servitor. Şi totuşi în Viena servitorul o ducea mai bine decât boerul, când eram în călătorie.

In camera domnilor cărăuşii din Ţara Bârsei şed în jurul unei mese lungi. Toţi saşi şi un singur român. Acesta era cel mai mare, cel mai voinic între toţi ceilalţi. Avea părul negru, lung şi creţ, ca lâna unui berbec bun. Şi caii săi aveau coama lungă şi creaţă. De aici numele său: Creţu.

Era un om sobru şi de încredere... ceeace iarăşi nu se poate spune de oricine.

La masa de alături şed cei patru comersanţi ai noştri. Doi din Bucureşti, doi din Focşani. Fiecare grec, fiecare bogătaş.

Stăpânul meu mă învită să şed şi îmi pune un pahar cu vin înainte. Ştiam că noi servitorii aveam să bem vin bun în Viena, dar nu ştiam că cel al stăpânilor noştri era şi mai bun. Şi m'am convins. Primesc al doilea pahar cu vin. La al treilea pahar aflu în fine de ce este vorba.

„Auzi", zise stăpânul meu, „comersanţii noştri şi-au cumpărat astăzi o trăsură nouă, cu care voesc să ajungă în 15 zile la Braşov. Tu eşti sortit să-i conduci."

Porunca se execută.

„Sunt de acord, dar caii.... unde sunt cei patru cai cu cari să ajung în 15 zile la Braşov, fără popas, fără ca .să schimb caii?"

„E treaba ta. Alege. Tu cunoşti toţi caii din coloană."

„Dar dacă i s'ar întâmpla ceva unuia sau altuia din cai? Drumul este lung" fă toate pregătirile. Dacă un cal rămâne pe drum, îl laşi acolo şi pui altul în locul lui. Cheltuelile le vor suporta comersanţii".

„Bine. Şi apoi...?" întrebai eu timid.

„Apoi... nu te mai priveşte", ripostă stăpânul meu cam aspru, dar îţi spun: călătoria pe care o faci tu cu patru cai se va plăti ca un transport cu 12 cai, cu 60 chintale. Plata ce ţi se cuvine din partea mea, o primeşti întreagă. Iar comersanţii îţi vor plăti aceeaşi sumă pe timpul călătoriei. Vei avea aşadară plată dublă, mâncarea şi beutura o achită deasemenea domnii. Tot astfel şi fânul şi ovăzul pentru cai, nelimitat."

Aceasta din nrmă, fân şi ovăz pentru cai — era pentru mine esenţialul.

Stăpânul meu îmi umple paharul şi spune zâmbind: „să auzim acum cari sunt cei patru cai, pe cari ţi-i alegi dintre cei de 8 ori 12."

„Am libertatea complectă să aleg?" întrebai eu.

„Da. Suntem cu toţii de acord", răspunseră mai mulţi cărăuşi.

Pusesem deja gândul pe cei patru cai, totuşi ca argat, eram puţin intimidat de acest drept, cuvenit numai stăpânului.

„Vorbeşte" zise unul din cărăuşi. Cele 15 zile trec şi tu te vei afla încă tot în Viena".

„Ei bine" zisei eu, „primul cal este „murgul" nostru, hăţaşul dinainte."

„Bravo", răsună întreaga masă.

Calul era un jugan de 7 ani, cu o pată mare albă la toate patru picioarele. De şease ori făcuse deja acest murg călătoria la Viena şi înapoi, fără a ceda vre-odată în hamuri, ca hăţaş dinainte. Blând ca un miel şi credincios ca un câine bun.

„Cel al doilea“ — eram în dubiu, dacă stăpânul meu va aproba“ — calul al doilea este roibul nostru din hățul stâng.“ (Locul la stânga lângă calul hățaș al doilea; in acest șir — — înaintea oiștei — erau înhămați patru cai unul lângă celălalt.)

Stăpânul meu, bunicul, nu a spus un cuvânt. Calul mi-era deci asigurat.

Aurul nu era mai frumos decât culoarea acestui roib. Steaua îngustă din frunte și cele două cercuri albe dela picioarele dinapoi îi dădea un aspect de o rară frumusețe. Privea în sus spre păsări, cu ochii săi mari și aprinși; cu nasul săn galben pătat mirosea ciulinii din cale. In hamuri roibul nu prea era la locul său. Era capricios, ca și cărările. Două lucruri îl făcea să fie lăudat. Intâi: când porneam și voiam să mă urc în șea, nu întrebuințam scările. Călcam pe funia cea lungă de care trăgea roibul și — „hii roibule!“ funia se întindea sub picioarele mele și mă ridica în șea: al doilea: roibul nu purta niciodată căpăstru pe cap; în schimb însă purta frumosul clopot de metal, pe care stăpânul meu, bunicul, îl cumpărase mai de mult în Viena. Nu exista nici un cal în întreaga coloană, care să fi știut să poarte clopotul ca roibul nostru. Pentru ca 12 cai la trăsură să aibă pasul potrivit și exact, sunetul clopotului este atât de important pentru vehicul, ca și muzica la nuntă. Și încă una: în cei opt ani când m'am aflat „în pită“ la stăpânul meu, bunicul, roibul nu s'a culcat niciodată. Și ce deștept era roibul nostru; mai deștept decât călărețul dinaintea mea; numai că nu putea să vorbească.

Acum mai aveam nevoie numai de cei doi cai dela oiște.

Pe unul, cel de mână, mi-l aleg dela căruța unui căruțaș din Râșnov. Calul acesta era în toate contrar roibului nostru. Era de o culoare brună-murdară, avea un cap gros, ochi mici, o coamă groasă și sălbatică, plină de scai iarna și vara. Calul era însă tare și rezistent. Mi-am luat acest cal spre a-mi compensa astfel supărarea ce-mi va cauza-o roibul prin năzdrăvăniile și gărgăunii săi.

Al patrulea cal trebuia să fie bun pentru șea.

Cărăușul Crețu se uită lung în paharul său golit de vin. El cunoștea gândurile mele. Românul avea la căruța sa cel

mai bun cal pentru şea. Un jugan brun deschis, fără semne, cu o coamă lungă şi creaţă. Tare în oase şi ca fierul în picioare. In plus avea un mers la pas, unic în felul său. Când românul Creţu se afla în şea, acest bărbat voinic şi frumos, cu părul lung şi creţ, cu pălăria cu margini largi, cu cămaşa sa albă, galben brodată şi mânecile ei largi, (pe care o îmbrăca numai în rezidenţa împăratului) cu cingătoarea sa lată de piele şi cu cataramele lui strălucitoare de alamă, în cari se aflau cuţitul şi pistolul, — şi încă frumosul buestraş, — câte vieneze nu-şi întorceau capul galeş după acest călăreţ.

A stat mult pe gânduri omul până când mi-a promis calul. A făcut-o însă pentru că mă cunoaşte, pentru că ştie că nu i se întâmplă nimic calului, din vina mea.

Acum bunicul mă prezintă comercianţilor dela masa vecină. Ei ne învită să luăm loc. Cârciumarul aduce vin. Bem cu toţii şi într'adevăr, aceşti comercianţi beau un vin şi mai bun decât stâpânii noştri. Mă gândesc în mine, ce bun trebue să fie vinul pe care îl bea împăratul şi Papa. Se stabileşte ora plecărli. Mai şedem la masă mult timp, până spre miezul nopţii". Bătrânul Bloos îşi mută scaunul, trupul său se întinde, ochii săi înroşiţi de bătrâneţe strălucesc... el trăeşte astăzi clipele trecutului.

„In dimineaţa următoare, la bătaia ceasornicului, opresc în faţa cârciumei trăsura cu patru cai. Inainte de aceasta am făcut cu cei patru cai o cursă de o oră. La înhămat deja roibul îşi manifesta capriciile sale.

Cărăuşi şi argaţi — toţi sunt pe picioare. Inhămaţi în faţa oiştei se află murgul şi roibul, cei doi cai ai noştri, Stăpânul meu, bunicul, ia clopotul de pe gâtul roibului şi îl duce la trăsură. Dacă nu-şi are roibul la trăsură, vrea să aibă cel puţin clopotul, roibul nechează şi scurmă pământul. Mă urc în şea. Roibul nu se mişcă din loc. Stăpânul meu îl dojeneşte. Aduce un căpăstru, îl pune pe capul calului şi leagă roibul de hăţaş. Pungaşul îşi vâră capul sub gâtul murgului şi îşi scoate căpăstrul. La poruncă unul din oameni aduce clopotul. Stăpânul meu îl pune la gâtul roibului, căruia îi şopteşte câteva cuvinte părinteşti şi iată că roibul se cumineşte.

La ora precisă pornim. La prânz poposim în Bruck a. d. Leitha. Aceeaşi mâncare, acelaş vin, pe care îl au domnii în faţa lor pe masă, mi se serveşte şi mie.

Sunt întrebat dacă nu este posibil să fim în Braşov înainte de expirarea celor 15 zile stabilite. Admit aceasta, — dacă nu ni se întâmplă ceva deosebit. Aici comercianţii îmi numără pe masă plata pe timpul celor 15 zile, în argint şi îmi asigură totodată o frumoasă primă, pentru fiecare zi de sosire înainte de expirarea celor 15 zile.

Aici aflu şi motivul pentru care comercianţii au atâta grabă: preţul lânei de oaie s'a urcat la târgul din Lipsca aproape la dublu. Ei au încheiat convenţii obligatorii. Este vorba acum să fie cât mai curând acasă spre a cumpăra cantitatea maximală de lână, înainte ca crescătorilor de oi din Moldova şi Muntenia, să le fi ajuns aceasta la ureche.

Aşadar — înainte! Comercianţii aşteaptă câştiguri mari, iar pentru mine e vorba de primă! Pe cai ne putem baza, căci toţi sunt de cei „sălbatici".

In ziua 11-a, tocmai când clopotul bate de amiazi, sosesc în Codlea, în faţa restaurantului „Schwarzburg". Comersanţii se dau jos, spre a lua masa. Ei ştie, că aci mă aflu acasă. Desham caii dela trăsură, pentru a-i hrăni în grajd şi spre a face raportul stăpânei mele, bunicii.

In trab intins roibul o ia pe „Marktgasse" în sus. Clopoţelul sună clar şi vesel. Inaintea porţii roibul suflă din nări şi nechează. Ceilalţi trei cai îi urmează, la pas. Eu merg după ei cu biciul în mână.

Stăpâna mea cunoaşte sunetul clopotului şi nechezatul roibului. Poarta se deschide. Până când dau cailor ovăz, stăpâna mea a şi aranjat totul.

Masa e pusă — bunica, stăpâna mea — mă chiamă să mănânc..."

Ochii bătrânului se umple de lacrimi, vocea îl părăseşte. Abia după câteva clipe e în stare să-şi continue firul povestirii.

„Era această masă.... şi şedeam pe locul unde şed acum ....şi era aceiaşi supă cu găluşte. pe care bunica — stăpâna mea — mi-o puse 'nainte... e mult de atunci.... e mult... şi totuşi mi-se pare, ca şi când ar fi fost numai ieri.

Știu, că mi-a pus supa în farfurie... am ațipit cu lingura în mână. Stăpâna mea se furișează tiptil din odae, nu vrea să mă turbure. Se duce în grajd spre a vedea dacă caii mănâncă. Trei din ei zac întinși pe pae și dorm, roibul însă stă în picioare cu dinții răzimați pe iesle, horcăe și doarme și el.

Foarte îngrijorată, stăpâna mea aleargă traversând strada, la cumnatul, fratele stăpânului meu. El vine. Caii și visitiul dorm. Visitiul, în fața oalei cu găluște — caii la ieslea cu ovăz. Ceva pare, că nu-i în rânduială...

Aud vorbind. Imi frec ochii și învârtesc lingura în oală. Stăpâna mea îmi spune, că cumnatul își are caii acasă — că voește să-i înhame — că vrea să-i ducă pe comercianți la Brașov.

Ofensat, las oala cu găluște și refuz ajutorul.

„Am făcut cu caii mei 99 de Mile în zece zile și jumătate. Nu admit să-mi ia altul, a suta Milă, — dela Codlea la Brașov, — dar nici caii mei."

„Tu ești doar obosit și flămând"...

„Nici una, nici alta".

„Dar caii sunt..."

„Caii mai puțin decât mine."

Stau în ușa grajdului. Caii mi-au auzit vocea. Roibul își întoarce capul și nechează mulțumit, ceilalți trei leneși mai zac pe pae.

„Sus!" „Sculați!"-le strigai eu. Nouă-zeci și nouă de Mile, — acum ultima, a suta, — sus!"

Caii se ridică pe picioare. Ei își apleacă gâtul și își întind spatele. Incă înainte de ora fixată caii și trăsura se găsesc în fața hanului „Schwarzburg", gata de plecare.

Ultima Milă: Codlea-Brașov. Ultima legănare pe frumosul buestraș al românului Crețu... Ași mai fi călărit încă o sută de Mile...

Pe piața Brașovului, în fața „Sfatului vechi" primesc pentru 4 zile prima promisă, în aur, și în plus, ca amintire un șal de mătase, pentru gât..."

Moșneagul își ia bățul, își pune pălăria largă pe capul alb, mulțumește pentru găluște și pleacă.

Trad. din germ. de **I. Al. B. L.**

Plecarea.

Un gând tainic mă îndeamnă să plec,
Și gândul e 'n mine și a lui îi sunt tot.
Și plec dar 'nainte-mi e noapte mereu,
Și gândul e 'n mine și 'n el sunt și eu.

In urmă, iubire, speranțe și doruri,
O lume de visuri ce 's strânse în nouri,
Altarul păgânei simțiri din străbuni,
Prin fum și miasme curând va fi scrum.

Și totul sub lespezi acuma închid,
Comoară iubită și dor ne'mplinit,
Cu ea se va duce credința nebună,
Păgâna credință a credințelor lumii.

Și gândul cel tainic mă'ndeamnă să plec,
Și gândul e 'n mine și a lui îi sunt tot,
Și plec dar 'nainte-mi e noapte mereu,
Și gândul e 'n mine și 'n el sunt și eu.

Amintiri.

In sertarul unui scrin,
Lujer și petale,
Crin!
Albul înegrit de vreme,
De durere,
Geme!
Dangătul de clopot sună,
Funduri de argint,
Răsună!
Lujer și petale port,
Trist în suflet,
Mort!

Florica Mușat

Braşovul

Minunata aşezare geografică a acestui oraş în mijlocul ţării şi situaţia unică în bazinul format din coloana munţilor: Bârsei, Buzeului, Vrancei, Perşani, şi Baraoltului îl favorizează mai mult decât pe oricare altul astăzi în desvoltarea sa economică. Industria şi comerţul s'au înfiripat aci după colonizarea cavalerilor Teutoni, prin anul 1211 şi a fost în continuă desvoltare, iar după unire a luat un avânt şi mai mare. In trecut s'a făcut un mare comerţ de stofe şi lână mai ales, între Braşoveni şi locuitorii vechilor principate române. Elementul românesc aşezat în Scheiu a fost sâmburele întemeierei Coroanei, Braşoviei — actualul Braşov, iar începuturile de organizare şi punerea bazei cetăţii, spre a se putea apăra ca oraş de sine stătător — au fost puse de către cavalerii Teutoni sub Andrei al II-lea. Dar Teutonii au început astfel de organizări, încât tindeau a face un stat de sine stătător. Pentru acest motiv şi pentru ca să nu-şi piardă tocmai prin ei domnia, tot Andreiu al II-lea a fost silit să-i evacueze din Braşovia şi ţinuturile lui, în 1224, rămânând numai rămăşiţe din ei printre Saşii cari au rămas. Opera de consolidare s'a făcut de Saşi, cari au format a doua aşezare de colonişti după Teutoni, obţinând pe rând o serie de privilegii cari toate i-au favorizat şi au avut efecte salutare în desvoltarea generală a oraşului.

Din zidurile vechei cetăţi se mai văd şi astăzi părţi destul de importante, cum este coloana-paravan ce desparte oraşul centru de poalele muntelui Tâmpa şi mai multe turnuleţe „Bastii" ce au servit în trecut drept locuri de adunare pentru anumite clase sociale, meserii, în caz de atac pentru lupta de apă-

rare a oraşului — cetate. Una din porţile acestei cetăţi situată în partea de sud-est a oraşului la întrarea în str. Orfanilor, paralel cu a Castelului (numire dată după vechii castelani locuitori ai cetăţii) este intactă. Ea despărţia pe Românii din Scheiu, porecliţi „Trocari" de locuitorii cetăţii, fiind lăsaţi în afara ei, pradă năvălirilor şi rechiziţionărilor luptătorilor contra cetăţii. Numirea de „Trocari" s'ar părea că le vine dela îndeletnicirea lor de căpetenie de a face troci, dela prelucrarea lânei şi confecţionarea straelor în trecut şi dela caracterul ce l-au avut de bătăuşi cu cuţitele. Acest caracter al lor a avut un motiv justificat în trecut, deoarece în faţa persecuţiilor şi năvălirilor streine, erau siliţi să recurgă la un mijloc de apărare oarecare. Se spune că sub primariatul absolutist al lui M. Weiss, Românii din Scheiu erau siliţi să bată zile întregi cu ciocanele în poarta cetăţii — ce mai există şi astăzi — spre a li se deschide ca să se prezinte în solie guvernatorului primar, ori căpeteniei cetăţii, pentru oarecari plângeri ori cereri. Dominaţia absolutistă a căzut odată cu căderea lui M. Weiss în luptele cu trupele principelui Bathori Gavril, dela Feldioara.

Dupăce Transilvania a ajuns sub stăpânirea Habsburgilor, gen. Carafa a vrut să pună stăpânire el însuşi pe cetatea Braşoviei, care rezistând vitejeşte a îndârjit pe Caraffa dându-i foc întregului oraş la 1689*) dela care dată biserica evanghelică-luterană care a trecut prin flacările incendiului, pierzându-şi un turn, poartă denumirea de „biserica neagră", cum şi colţul de străbătut azi de str. Neagră.

In urma acestor reacţiuni, Braşovul care a fost aşa de bogat încât voevozii ardeleni şi-au amanetat şi oraşele de reşedinţă prin marile şi desele împrumuturi ce au contractat dela acesta, şi-a pierdut definitiv privilegiile ce l-au ridicat vertiginos în cursul vremilor.

Dela acea dată administraţia şi desvoltarea oraşului a luat cu totul o altă formă.

---

*) Pállás lec. p. 549.

Dar Braşovul a servit şi ca centru de emigraţiune pentru domnii din principate şi ca focar de cultură românească pentru Românii ardeleni şi adesea munteni. O serie de luptători naţionalişti şi scriitori ca: Şaguna, Gh. Bariţiu, intemeietorul „Gazetei Transilvaniei", Iacob şi Andrei Mureşeanu, Gr. Maior, Tr. Pop, Vict. Branişte ş. s. aci şi-au făcut ucenicia şi de aici au continuat lupta culturală şi naţională pentru trezirea şi menţinerea vie a conştienţei naţionale. Vechea graniţă din apropiere, le-au fost favorabilă lor, şi mai ales elementului românesc din Săcelele braşovene, care prin accesul şi comerţul cum au putut menţine peste graniţă cu vechea ţară românească, s'au ridicat, astfel că situaţia lor culturală şi economică întrece cu mult situaţia oricărei comune ardelene chiar şi din bogatul Bănat de pe vremuri. Căile feiate şi soselele ce străbat şi ating din toate părţile, în număr mare, acest centru şi comunele din apropiere, încă au jucat un rol covârşitor în desvoltarea lor economico-cnlturală.

După război, prin 1922, Braşovul cu suburbiile a avut 45.000 locuitori. Astăzi după 17 ani dela unire, acest Municipiu cu suburbiile lui are aproape 90.000 loc. Prin urmare înregistrează un spor de 100% cum nu s'a înregistrat în niciun alt oraş din Ardeal şi nici chiar în capitala ţării. Desigur aceasta se datoreşte în primul rând sporului natural de natalitate, romanizării administraţiilor şi noii lui situaţii geografice, care a atras o bună parte a industriei naţionale |de pe noile graniţe de vest, trasate în urma tratatelor de pace dela Versailles şi Trianon. Astăzi acest oraş are peste 40 de fabrici de tot felul.

In al doilea rând se datoreşte apropierii lui de capitală, pe de o parte, şi a avântului ce a luat sportul după războiu pentru care este cel mai favorabil, stând în acest punct de vedere la acelaş nivel de rivalitate cu Sinaia la noi şi cu Saint-Moritz-ul elveţian. De altfel şi debutează cu pseudonimul acestui din urmă atât în ţară cât şi peste graniţe, în ultimul timp, bineînţeles cu adausul de *„românesc"*. Toate acestea la cari se mai adaugă şi calitatea lui de staţiune climaterică pentru toate anotimpurie şi aceea de a fi poreclit — cu destulă obiectivitate de altfel — oraş al... „plăcerilor", al frumosului şi pitorescului, unde ele-

mentele naturale şi liricul îmbie în continuu la... dragoste, atrage pe fiecare an contingente din ce în ce mai mari de vizitatori. Unele din aceste realităţi şi împrejurări înviorează destul de mult viaţa economico-financiară şi acea culturală a oraşului, care poate numai progresa de pe urma lor. Dar Braşovul mai are o calitate ! care nu place mai ales locuitorilor lui băştinaşi: aceea de a fi ajuns astăzi oraşul de... scumpete record, cu cluburi şi furturi multe şi cu sinucideri şi evenimente dese, bogat în senzaţional, ca'n oraşele metropole....

V. P. Rogoz.

CÂNTEC.

Nu-ți ascunde fața 'n palme,
Căci e-atâta bucurie,
Ochii-ți dragi să-i văd zâmbindu-mi,
Numai mie, numai mie.

Lasă să-mi îngrop tristețea
In buchetul tău de plete,
Cum se 'ngroapă ziua molcom
Intre umbre violete.

Genele-ți de gânduri grele,
Ce se-apleacă', undă lină,
Imprumut' atâta farmec,
Nopților cu lună plină.

De mă faci să simt iubirea-ți
In crâmpee rari, mărunte,
Par' c' aud fermecătorul
Plâns al apelor de munte.

Cum aș vrea să pot cuprinde
In privirea-ți visătoare,
Taina ce o porți ascunsă 'n
Gândurile călătoare.

E. A.

Petőfi Alex.

Câte vișini. . . .

Câte vișini nu se fac pe-un
Ram. . . .
Eu o singură nevastă
Am ;
Dar, dacă și-aceasta-mi este-un
Jug,
Ea mă face în mormânt să
Fug.
O ființă curioasă-i
Ea,
Tremur când o văd cât e de
Rea.
Oridecâteori are vre-un
Dor,
Eu i-l fac și tot mă ceartă 'n
Zor.

Imi pusesem eu de gând o —
Dat :
E bătrână și zău am s'o
Bat.
Dar dacă privește 'n ochii
Mei,
Jur, că nu mai știu, cu mine
Ce-i.
Moartă am crezut-o de trei
Ori
Și de bucurie-aveam fi —
Ori.
Dar nici dracu n'a dus-o cu
El :
E-așa rea, că nu-i trebue de
Fel.

Trad. de : ***Horia E. Frunză.***

Nadány Zoltán

Cu ochii m'ai iubit mai mult...

Cu ochii m'ai iubit mai mult,
Ce dragoste ciudată!
Tăceai, dar ochii-ți mai vorbeau
De dragostea-ți curată.

Mânuța-ți rece, mi-o 'ntinseși
Apoi, de... despărțire,
Dar ochii-ți mă mai mângâiau
Cu gingașe iubire,

Și 'n jurul tău de pază stau
Săgeți nenumărate...
Dar ochii tăi și-atunci știau
Iubirea, să-mi arate.

Te-ai dus... și-au mai rămas apoi
Săgețile 'n neștire...
Dar înc'odat' ți-ai mai întors
Spre mine-a ta privire.

Cu ochii m'ai iubit mai mult,
Iubirea ta divină,
E ca luceafărul arzând
Pe bolta cea senină.

Trad. din l. ungară de
Radu Prișcu.

Sakia-Muni.

II.

Sakia-Muni s'a născut într'un centru în care a înflorit, în toate timpurile, filozofia : în Nepal, regatul Magada.

Aci, cu alte secole înainte, se zămisliseră învăţăturile *Sankhia* ale filosofului *Kapila.*

Era cam cu cinci sute de ani înainte de apariţia lui Iisus pe malurile Iordanului, când regele *Suddhodana* avu un fiu : *Siddharta*, viitorul *Iluminat.*

Va să zică era fiu de rege. Viitor rege. Născut şi crescut într'un mediu de excepţională bogăţie, fără nici o lipsă, beneficiând de toate bucuriile, de toate plăcerile, ferit de ură, nevolnicie, departe de aspectul hîd al milioanelor de paria, precum de imaginea foametei, sau a nenorocirii. Educaţia ce i s'a dat a fost la înălţimea originei sale. Castele îl aşezau sus, în vârful piramidei. Brahmanalele erau în folosul lui şi alor lui. Buddha nu putea fi un revoltat, un nemulţumit, un îmbolditor împotriva celor din susul societăţii.

Şi totuşi, învăţăturile sale îl depărtează de viaţa de lux şi fast a palatului. Il împing spre mizeria oarbă a celor mai urgisiţi dintre oameni : pariaşii, a căror castă o voia egală cu celelalte.

Aici e încă unul din marile contraste ale vieţii sale.

Dar tot aci, se remarcă unitatea caracterului său de oţel. Peste toate timpurile. Peste toate naţiile.

A lepădat mantia de aur a regalităţii şi s'a îmbrăcat în haina cernită a unui cadavru pentru a deveni muni (înţelept)? A făcut saltul peste veacuri care l-a pus în rând cu Dumnezeu.

Până la el desființarea castelor era inimaginabilă. Era o utopie; o imposibilitate. Prin simplul fapt că acest fiu de rege a coborît în mijlocul celor ce erau meniți să se târască în veac, ochii s'au deschis, mințile s'au luminat, sufletele au exploadat fericire. *Iluminatului* i-a răsărit în jurul frunții aureola care avea să dăinuiască și să lumineze milenii.

Gestul în sine nu spune mare lucru, dacă nu-l solidarizezi cu o gândire adequată. Acest lucru l-a înțeles Sakia-Muni. Clarvăzător, răscolește toate învățăturile înaintașilor. Alege ce-i pare bun, realege bunul ales înainte, cerne, discerne; pentruca apoi să constate că „sufletul tot însetat i-a rămas".

Neputința cărților de învățătură nu-l imobilizează.

Tânărul acesta, la numai douăzeci de ani, părăsește casa tatălui său și se oprește în cel mai sfânt centru al brahmanismului: orașul Vaiștali. Aici, în loc să fie adept, își face adepți; pentruca după scurt timp să părăsească Vaiștali spre pustietatea Uruvilva unde — alături de câțiva brahmani ucenici — trăiește ani grei în posturi excesive. Pentru a medita asupra nimicniciei și amăgirilor vieții. Dar nici posturile nu l-au mulțumit. Cu cât se adăpa dela isvorul înțelepciunii, cu atât se simț a mai însetat, mai prea mic față de profundul care se afla nebănuit ascuns în el. Dar pe care se încăpățina să-l afle venit dinafară. Intr'o astfel de atitudine, devine cu totul neînțeles. Se vede părăsit și de ultimii săi adepți. Perseverează însă.

Singur, cu gândurile se forțează într'o contemplațiune vecină cu extazul. Și dă graiu învățăturilor sale, făgășuite apoi spre inimile a zeci de milioane de oameni.

La această perioadă, depășise 35 ani și împlinise două decenii de autoucenicie.

Dar de acum încolo credința era întemeiată. Mai avea să și-o cerceteze și să și-o pună de perfect acord cu scopul său. Lucru pe care îl face cu cerbicie până la aproape 90 de ani, când moare la Pavapura, în drum spre Stavasti, localitate în care și-a enunțat învățăturile și în care a dorit să moară.

*

Am lăsat la urmă cel mai isbitor contrast din toată magnifica operă a lui Buddha: acel referitor la existența și neexis-

tența unei ființe supraumane care — după toate celelalte religii — cârmuește absolutist lumea, Universul. Creștinism, Brahmanism, Iudaism, Mahometanism, Politeism, etc... au recunoscut și recunosc supremația unui CE superior omului, guvernator al lumei pe o anumită linie, independent de dorințele sau voințele pământene. Religiile au fost concepute, lansate, întreținute, spre recunoașterea Stăpânului tuturor timpurilor și tuturor spațiilor, întrupat, pentru a bună înțelegere, în om: Iisus, Crișna, Moise, Mohamet, Jupiter. Aceste întrupări — a căror divinitate nu poate fi discutată decât cu riscuri — și-au propagat propria supraexistență, și-au dovedit-o.

Spre deosebire de toți ziditorii de religii, Siddharta nu a proclamat existența unui Dumnezeu definit, clasificat, delimitat în cuvinte. Fiecare din noi poate fi propriu-i dumnezeu. Fiecare din noi poartă cheia vieții sale; numai să știe când, cum și unde să descuie marile porți ale desăvârșirei. Omul și tot ce-l înconjoară, se reduc la o unică și generală plămădeală care va avea forme impregnate de viață sau nu, după împrejurări.

Motivele și rezultatele lor găsesc clarificarea prin budhism cu cinci veacuri înaintea Erei creștine. Motivele tuturor existențelor își află deslegarea în nemărginire. Fizicul este o întrupare vremelnică a nemărginitului ; singurul valabil ca scop. Această întrupare încercuiește cauze pentru germinare care, și în viitor ca și până acum, va înfățișa viața, și cu ea, toate defectele și pornirile ei. Apoi: dacă existența actuală este întrupată într'un nevolnic paria, cine ne poate lumina că această existență nu a dăinuit cândva într'o castă superioară? Sau nu va dăinui în viitor? Sufletul, substanța aceasta fără formă, fără conținut, fără intensiune san extensiune palbabile, nu cunoaște càstele. Nu le explică; acestea fiind născociri târzielnice ale unor acapatori cari pentru o eventuală apărare și-au construit un paravan din acei zei inexistenți: Crișna, Vișnu și ceilalți. Aceștia trebuesc denunțați. Dar nu denunțați brutal, cu fapte și vorbe necugetate, imorale. Ci, prin bunătate; prin iubire, ilogică chiar.

Aci rezidă întregul pesimism budhist, care a influențat dealungul veacurilor pe mulți gânditori. Aci se află origina pesimismului la Schopenhauer, la Lenau, la Eminescu, la aproape

toți marii influențați din ultimele veacuri. Aci toată milostivirea, aci toată iertarea, care stau la baza ideilor budhiste.

Aci și în nesiguranța de totdeauna.

In cărțile care explică doctrina budhismului numite *Sutra*, se explică nesiguranța veșnică: nici cerul și pământul, nici munții și rîurile, nici forma, fondul, desvoltarea, ființelor nu sunt veșnice, nu vor rămâne prea mult într'o anumită stare. Nesiguranța aceasta este sugrumătoare și fără mijloc de rezolvare. Sau cel puțin, de îndulcire a unor împrejurări prescrise pe deasupra gândurilor, tuturor poftelor, tuturor voințelor.

Ataşând bunătatea sub formele ei cele mai înalte la nesiguranța vieții, realizările budhiste, contrar tuturor așteptărilor, sunt în esență, *lipsite de suflul elanic al ideilor în care într'adevăr se crede.* Deși misticismul emanat din „Înțelepciunea de dincolo de viață" — evanghelia bubhismului dau, aparent, o poleială de strălucire supraumană faptelor lui SakiaMuni.

Nici în *Sutra,* nici în cartea datinilor religioase: *Vinaia,* nici în explicările transcendentului budhist: *Abidharma,* nici în *Lalita-Vistara* legenda lui Siddharta, nu se pomenește ceva despre un Dumnezeu fixat în formule și expresii.

Și totuși — și aci este marele contrast — învățăceii lui Budha, admiratorii lui, pentru a găsi un suport moral, un punct pe care să sprijine Universul credinței enunțată de el, — l-au sanctificat, l-au îndumnezeit chiar pe Sakia-Muni.

Astfel, s'a mai creiat un dumnezeu.

S'a mai creiat. Dar, tocmai prin această creiare, credința emisă de el s'a alterat. O alterare care a atacat arborele la rădăcină.

In primele sale secole (până prin veacul VIII al Erei creștine) budhismul s'a propagat fulgerător. A cuprins India, Ceylonul, Indo-China de sud; iar spre apus și-a răspândit sămânța până la hotarele Persiei unde s'a isbit de învățăturile unui alt iluminat al timpului: *Zarathustra.*

Brahmanii își vedeau năruită credința. Rajahii și regii trebuiau, pentru a se menține în fruntea popoarelor, să admită egalitatea castelor, menținerea unei ierarhii sociale fiind mai mult aparentă. Pentru a se evidenția și pentru a se salva, acești privilegiați ai vieții au avut intuiția momentelor trăite; după înge-

nunchierea surprinzătoare a începuturilor, au găsit punctul vulnerabil al doctrinei budhiste: crearea posterioară a unui dumnezeu care nu s'a voit ca atare.

Contraofensiva a fost aprigă. Brahmanismul, care avea la bază o tradiție de veche elită sacerdotic-mistică și care exploata o ordine genealogică fixată de cărțile sfinte, și-a cucerit treptat vechile dispoziții. Zeii cu origină pierdută în negura timpurilor dar cu adânc rost strategic-religios presărat în toată concepția celor ce i-au creiat și celor ce-i cultivau, au trântit cu fruntea în țărână castele de jos, revoltate și încurajate de preceptele budhiste. Și lucrurile s'au petrecut ca la început. Rama, Crișna și Vișnu uitați pentru o vreme, și-au evidențiat din nou puterea evoluționată prin isbucnirea ideilor cizelate de brahmani întru cucerirea milioanelor de credincioși pierduți.

Recucerirea este evidentă. De aproape douăsprezece veacuri budhismul este în regres. Bicșuii, arhatii și sravacaii (grade în ierarhia bisericească budhistă) au de luptat cu greutăți tot mai afunde. Ascetismul displace masselor. Fakirii nu mai inspiră crezare. Dogma devine tot mai stearpă. Metafizica, simplistă. Ca îndreptar, începând cu „Tantralele", budhiștii au încercat completarea scripturii, adaptarea ei la noile cerințe. Dar acestea au fost arme pe care brahmanismul le-a îndreptat neînfrânt, oportunist, hotărît, împotriva credinței celei noi.

Dacă budhismul ar fi rămas ca la origină, de un ascetism netolerant, în forme originale, brahmanii poate nu ar fi avut arme așa de puternice cu care să-l răpună. Dacă religia aceasta s'ar fi voit explicată numai prin naturism, dacă ar fi rămas religia care creia din fiecare om un dumnezeu în sine, mulțimile ar fi continuat să rămână atrase spre aceste zone de metafizic speculativ. Nimicirea totală în neființă, această simplă formulă cu toate lacunele ei, era oarecum suficientă pentru a amăgi și îngenunchia suflete dornice de o credință. De îndată ce Sakia-Muni a fost îndumnezeit — ca semn al unei recunoașteri deplasate — suportul religios ce s'a crezut că poate să fie acest dumnezeu, fiind de esență pur umană, esență atestată de însăși învățăturile lui, nu a putut rezista poverilor puse 'n sarcina sa de urmași. Odată prăbușit, a târît după sine cea mai verticală, cea mai filozofică doctrină religioasă a timpurilor.

Azi, religia lui Sakia-Muni se menţine pe o bază de tradiţie: mai ales în Nepal — ţinutul în care a germinat acum 26 de secole — în Ceylan insula oamenilor perseverenţi în docilitate şi, într'o măsură redusă, în Birmania în sânul unor triburi cari se pretind descendente ale regelui Suddhodana, adică ale lui Buddha.

Poate că va învia budhismul. Pentrucă e singura religie care nu leagă pe om de o fiinţă superioară, supraumană. Dar pentru a reînvia într'adevăr, trebuie să apară încă un *Iluminat*. Unu care să zguduie cu fapta, cu vorba, interiorul omului gata totdeuna să se umilească în faţa cuvântului de zonă extramintală. De altfel credincioşii aşteaptă pe acest nou Buddha. Pentru a scutura credinţa de adăogirile veacurilor, care au alterat *tot ceeace va fi ca atunci*. Ca acum 2500 de ani. Şi la ei aşteptarea este ultima rădăcină de care sufletul simte nevoia imperioasă să se anine atunci când se cufundă în marea nesfârşită a ininteligibilului.

Dar aceasta este altă chestiune.

Aci, am voit să evidenţiez numai *contrastele* religiei lui Buddha.

N. Ladmiss-Andreescu.

Pocăința.

Și dacă în durerea mea cernită,
Greșii, o Doamne, către Tine,
Căzut aci mă rog sfielnic,
Din sufletu-mi de pasăre rănită.

Mă rog, eu care, dece-aș minte,
Nu am știut ce-i rugă sau ertare,
Acum mă rog, o Bunule și Tare,
Acum mă rog întâi, divinule Părinte!

In viața mea pânzită cu păcate,
Batjocorit, Te-am tăvălit în țarnă,
Și-am alungat din trupul meu de iarnă
Icoana Ta, isvor de bunătate.

Iar astăzi doborît pe-o coapsă,
Pe greaua drumului cărare,
In ruga mea de implorare,
Nu-ți cer ertare, ci... pedeapsă!

Ad. Mogâldea.

Ugo Betti

Mânile mamei.

Odată visă un vis. I se părea că merge pe stradă şi bate la poarta unui palat înalt. Iar până la poartă veneau nişte tineri râzând, bogaţi şi bine pieptănaţi.

— Pe cine căutaţi, femee bună?

— Caut pe Lauretta. Eu sunt mama ei...

In palatul acela însă era o mare sărbătoare: lumea dansa, ţinându-se de mânile albe, — iar pe mama Lauretti o goniră afară şi-i închiseră poarta. Şi aşa rămase singură pe stradă. Şi i se făcu atunci multă milă pentrucă era singură, privi sărmanele-i mâni roşietice şi-i veni să plângă. Lacrimile cădeau calde, uşoare, peste mâinile ei. Şi atunci mâinile ei, spălate de lacrimi, începu să se facă şi ele albe, uşoare... Cu cât plângea mai mult, sughiţând, cu atât mâinile i se făceau mai strălucitoare şi mai frumoase!

Şi cu toate acestea, mama Laurettei plângea! Plângea în somnul ei, singură-singurică pe stradă.

în româneşte de

Pimen Constantinescu.

Ugo Betii

Poetul *Ugo Betti* (n. în 1892, în orăşelul universitar Cemerino, din Marcse), e magistrat în Parma. A scris relativ puţin, debutând după războiu: două volume de poezii *(Il re pensieroso.* Milano, Dreveş, 1922 şi *Canzonette La morte.* Milano, Mondadori, 1930, premiate de Academia Mondadori), — un volum de nuvele (*Cairo,* Milano, Corbaccio, 1928), — şi două drame (*La padrona.* Torino, Ricet, 1929, — premiată, — şi *La casa sull'acqua,* în revista „Comoedia", Aug.-Sept. 1929), afirmându-se dintr'odată şi definitiv, între atâţia literaţi tineri.

Operele sale sunt caracteristice prin tendinţa către fabule şi alegorie, — tendinţa întâlnită şi la alţi poeţi contemporani şi chiar prozatori. Betti e unul din cei mai de seamă poeţi ai Italiei de azi, poet în ton minor, plângător, derivat în special dela curentul poeziei crepusculare (Corazzini, Gozzano, Moretţi), dela futurişti (Palazzeschi, Gevoni) şi chiar dela d'Annunzio. Lumea poeziei sale, — plină de pânze, de bufoni, de babe şi de regi, bogată în raze de soare sau în întuneric de nepătruns, — se mişcă graţios între gingaşa, fermecătoarea, ingenua bucurie de a trăi, şi între polul opus şi fatal, în care totul se depărtează şi dispare, în misterul tăcerii şi singurătăţii nocturne, de dincoace sau de dincolo de mormânt. Aceste două aspecte diverse, unul luminos, primăvăratic şi senin, iar altul disperat şi mohorît, se nasc unul dintr'altul ca noaptea din zi, alcătuind o lectură delicată, magică, duioasă (Despre Betti a scris întâi în româneşte d-ra Alexandrina Mititelu, în revista „Roma").

Pimen Constantinescu.

Recenzii.

Aurel A. Mureşianu: *Eminescu, Aurel Mureşianu şi Serbarea dela Putna.* Cernăuţi, 1935. Tiparul Glasul Bucovinei. 26 pag.

După cartea *„Iluzia Dacică"* a prietenului nostru, istoriograful braşovean Aurel Mureşianu, cu probleme numai pentru specialişti, iată o broşură de un deosebit interes pentru toată suflarea românească. Intorci pagină de pagină, şi ai la sfârşit senzaţia unei *cântări sufleteşti.* Un lucru este cert. Cel ce va încerca să scrie, cu deosebire sinteza istorică a secolului trecut — epoca glorioasă a renaşterii româneşti în Ardeal — nu va mai putea trece peste Aurel Mureşianu, o sursă inepuisabilă de studii şi documente inedite. Noi îl felicităm călduros. La sfârşitul cărţii, un tablou rezumativ ne arată o aşa de surprinzător de bogată activitate istoriografică, încât trebue să ne mândrim că Aurel Mureşianu e braşovean.

*

Prof. Ioan Colan: *Casina Română. Tip. Astrei Braşov.* Cartea, care a ridicat aşa de mult nimbul serbărilor iubilare din Braşov, va putea fi prezentată numai în Nrul viitor. Această muncă de migală a tânărului secretar al Astrei braşovene cere şi din partea noastră o muncă mai pe îndelete şi studiul apărând numai zilele acestea, n'am avut timpul material de a-l aprofunda. O simplă răsfoire însă ne-a convins, că Braşovul s'a îmbogăţit cu o operă de mare valoare documentară. Vom reveni.

Dr. M. S. S.

*

Lorelei, *de Ionel Teodoreanu.* In toamna aceasta vitrinele librăriilor au fost invadate de un nou roman al cunoscutului romancier Ionel Teodoreanu. Succesul de librărie a fost enorm, căci numele autorului era deajuns, ca să ne aşteptăm la o operă de valoare ; dar când am citit cartea, pe care o aşteptam cu nerăbdare, pentru a vedea ce ne va aduce nou d-l Teodoreanu, am rămas amar desiluzionată — căci „Lorelei" ne dovedeşte, că geniul creator al d-lui Teodoreanu s'a oprit la operele de până acum. Aci, ca şi în „Crăciunul dela Silivestri", nu avem nimic nou, ci e o simplă variantă a reuşitului, poate singurul roman reuşit al său, „La Medeleni".

Ceeace ne frapează dela primele pagini, e apariţia din nou a celor două tipuri de fete — una blondă şi alta brună, pe care le-am întâlnit aproape în toate romanele sale — Lucica Novleanu şi Gabriela Nei.

Prima e brună, având în mişcări şi în sufletul zburdalnic în aparenţă, dar adânc şi melancolic în fond, acelaşi caracter ca Olguţa — tipul de fată, adevărată creaţie a d-lui Teodoreanu

Gabriela are ceva din frumuseţea fizică a Mamicăi, dar nu are sufletul ei — în prima parte ne apare cu o dragoste duioasă de soră mai mare pentru prietena ei Luly, dar în momentul când suferă marea decepţie, de a vedea că nu ea e cea iubită de profesorul Catul Bogdan, ci prietena şi eleva ei Luly, se schimbă complect şi ne apare ca o fiinţă rece şi egoistă. Ea urmăreşte cu multă ambiţie un ideal, pe care-l va atinge până la urmă, anume de a deveni soţia celebrului profesor universitar şi scriitor Bogdan.

Luly, prietenă bună cu Gabriela, deşi le despărţea mai mulţi ani, se află în pragul examenului de bacalaureat, pe care

după ce-l pregătise la țară, se întoarce să-l dea la Brăila. In tren are însă ocazia să dea ajutor unui domn foarte simpatic, căruia i-se făcuse rău, fără a bănui măcar că acesta e chiar președintele comisiunei de examinare, și începe să-l simpatizeze.

La examen află cine e și are ocazia să-și dea seama și de sentimentele lui pentru ea, care duc la o grăbită căsătorie, spre marea decepție a Gabrielei, care credea că profesorul o simpatiza și ea nu știe că acesta o fixa mereu, fiindcă o văzuse împreună cu Luly, care era singurul lui gând.

Această căsătorie grăbită și nepotrivită din cauza diferenței de vârstă, care era evidențiată mai mult de figura bizară a lui Bogdan — părul complect alb și fața încă tânără — ne face să ne gândim la căsătoria lui Gabriel Sănătescu cu Dela din „Fata din Zlataust". Ca și acolo ei pleacă într'un lung voiaj în streinătate, în care timp trăesc viața ca un vis frumos, care însă se sfârșește cu reîntoarcerea în țară. Acum melancolia, care-i copleșește, teama de viitor, care-i face să caute un refugiu în amintirile călătoriei, ca un naufragiat, care se agață cu disperare de prima bârnă ce întâlnește, are o mare asemănare cu unele scene din celălalt roman al D-lui Teodoreanu, amintit mai sus.

Apoi contactul cu viața reală, lecția de deschidere dela facultate, pe care o găsim și în „Bal Mascat" și în „Fata din Zlataust", succesele ca profesor, ca scriitor, căci Bogdan era și un cunoscut romancier, îl schimbă, îl deșteaptă din somnolența vieții ce dusese numai cu și pentru dragostea soției sale. Acum apare conflictul dintre anul de după căsătorie și cel dinainte. Odată cu reintrarea lui în viața ce-o părăsise complect timp de un an, aceasta îi cere drepturile ei. Incepe să primească din nou scrisori dela admiratoarele scrierilor și persoanei lui, se simte măgulit de ele, dar în același timp și vinovat față de dragostea soției sale.

Luly simte cauza, care l'ar putea face din nou fericit, căci numai dragostea ei nu mai era suficientă, și atunci ea îi scrie scrisori pline de admirație și de dragoste, pe care le iscălește cu preudonimul „Lorelei".

Pentru a nu i se recunoaște scrisul, le trimite Gabrielei, care, copiindu-le, le retrimite lui Catul.

El e mulțumit și chiar îndrăgostit de necunoscuta „Lorelei", pe care o identifică în persoana Gabrielei, — după ce îi recunoaște scrisul într'o scrisoare către Luly.

Și tocmai aci e punctul culminant al conflictului, căci Luly își dă seama că soțul ei a observat identitatea scrisului, dar nu-i mai poate explica nimic, căci moare în câteva ceasuri în urma unei acute crize de apendicită.

Catul e distrus de pierderea ei, dar după câtva timp cedează rezistențelor Gabrielei și o ia de soție, fără a o iubi. După câțiva ani, urmărindu-și soția, care-l înșela, găsește printre scrisorile ei și scrisoarea lui Luly, prin care o ruga să-i copieze scrisorile lui Lorelei și deabia acuma își dă seama de frumusețea sufletului lui Luly și de lipsa complectă de sentiment a Gabrielei, căre s'a căsătorit cu el numai pentru a-și satisface ambiția, de a deveni soția unui atât de reputat profesor universitar și scriitor.

Catul Bogdan seamănă cu Sudi, acelaș suflet nesigur, dibuind spre fericire, slab, lipsit de voință, nemulțumit și oarecum încrezut în calitățile lui fizice, pe care i-le crease atmosfera lumei. visător și totuși realist, prin nevoia contactului neîncetat cu lumea, cu aplauzele și intrigile ei. Și el ca și Sudi în Ștefana, își pune prea mari speranțe în Luly, crede că ea îi poate da toată fericirea, dar atunci când descoperă că s'a înșelat, părăsește visul și se reîntoarce în viața reală.

La vârsta lui, dragostea pentru frageda Luly, e un sentiment, pe care însuși autorul îl descrie în felul următor : „Noua lui dragoste era ca lumina soarelui de toamnă pentru oameni bătrâni, îi cerea o ultimă căldură aurie pentru frigul și întunerecul din el".

O figură foarte interesantă și simpatică e prietenul lui, evreul Nathaniel Sabbetai — om cult, inteligent și cu un suflet extrem de sensibil, singurul care și-a dat seama de suferința din sufletul lui Luly, care vedea că toate încercările de a-l face fericit pe Catul, nu reușeau.

Restul personagiilor sunt foarte slab conturate, niște umbre care dispar de îndată ce ai închis cartea.

Nu-l felicităm de data aceasta pe d-l Teodoreanu, dar ne mulţumim să sperăm că noul roman „Lupoaica“, pe care Domnia-sa l-a anunţat pentru toamna viitoare, va aduce ceva nou, după cum ar fi de dorit, după „Lorelei“, care nu numai că nu e nou, dar e mult mai slab decât „Medelenii“ sau celelalte opere ale sale.

Margareta Mărculescu.

Aurel Millea: *„Organizarea şi Apărarea Muncii Naţionale".* In avalanşa de cărţi ce se ocupă cu problemele sociale şi economice dela noi, lucrarea d-lui A. Millea, apărută luna trecută în editura „Tipografia Naţională" Cluj, este un nou document de valoare asupra problemelor sociale capitale din ţara noastră.

Indrăzneala cu care atacă lacunele administrative şi politicianiste ce s'au ţinut lanţ la noi în decursul celor 17 ani dela războiu, îl caracterizează pe autor în scris aşa cum este în toate acţiunile lui: un mărginean plin de viaţă, harnic muncitor, bun organizator şi gospodar.

In cele zece capitole din lucrarea sa, advocatul A. Millea ne face un documentat istoric al muncii în legătură cu desvoltarea poporului român, a aşezării lui în vechime şi ivirea primelor conflicte de muncă. Trece apoi la enumerarea breslelor principale din vechime — cu intoleranţa lor naţională, la epoca de emancipare, originea crizei şi influenţa ei asupra crizei înregistrate în România. In perioada post-belică, se ocupă cu normele de organizarea societăţii, autarchia economică, şomajul aiurea şi la noi, măsurile de apărarea muncii naţionale, încheind cu o serie de probleme noui pentru organizarea şi sistematizarea muncii româneşti, drept norme principale pentru eşirea din haosul în care ne sbatem astăzi.

Autorul, el singur, a început de jos, cu lipsuri, dificultăţi şi greutăţi multiple. Cu o perseverenţă ce caracterizează pe poenarii din jurul Sibiului — transmisă obişnuit şi la intelectuali — muncind în toate ramurile în care a străbătut, a răsbit a-şi face un rost, devenind un exemplu pentru cei din jurul lui.

Datorită acestui simţ, cartea „Organizarea şi Apărarea Muncii Naţionale" în cele 110 pagini, ne înfăţişează pe autor ca pe unul ce nu se poate impăca şi nu poate digera machinaţiunile

ministeriale cu tot lanţul lor de măsuri nefaste întăririi statului naţional.

*

Lectura acestei lucrări se face cu o uşurinţă însinuată.

După întroducerea edificatoare asupra fondului, autorul ne face, în capitolul întâiu, „istoricul muncii în legătură cu desvoltarea poporului român". Incepând cu primele faze care a impus munca drept mijloc de existenţă pentru om şi a moralei ca stimulent purificator — dându-ne exemple dela Moise şi Hamurabi la Babilonieni, trece prin epocile de legislaţie pentru organizarea socială, prezentându-ne la încheierea acestui capitol în toată nuditatea lor greşelile administrative ce exasperează poporul şi înmormântează cinstea şi morala: „Ce îndemn poate fi pentru generaţia actuală a funcţionarilor, soartea bătrânilor, ajunşi cerşitori, umblând sdrenţoşi pela Casa Generală de Pensiuni, careşi face o diabolică jurisprudenţă, pentru a nu da slujbaşului de eri, ceeace i-se cuvine astăzi?" pag. 13. Iar la pag. 15 spune: „Funcţionarii nu mai muncesc cu râvna ce s'ar cuveni, pentrucă munca lor, ca şi munca particularilor nu mai este apreciată şi indivizii au ajuns a se convinge că majoritatea cetăţenilor nu realizează prin muncă cinstită rezultatele de cari se bucură, ci acelea se ating în urma speculaţiunei şi în deosebi, a eludării legilor".

Aceste afirmaţiuni ne prezintă adevărata stare a administraţiei noastre. Adevăruri pe cât de triste pe atât de îngrijorătoare, cari vor constitui puncte grave în procesul falimentului politicianismului troglodit ce le patronează.

Un alt pasagiu care întăreşte şi mai mult aceasta şi printre rândurile căruia se poate ceti cu puţină bunăvoinţă şi mai mult spune: „dela un timp încoace, alături de codul legilor scrise, zise „uzuale" pe masa fiecărui cetăţean s'a aşezat un cod al obiceiului locului, nevăzut, dar pretutindeni simţit, care-l învaţă cum să eludeze ceeace statul a dispus eri, cum să înfrângă orice baraj al moralităţii trimbiţate cu emfază, — dacă cumva practica impusă chiar de organele statului n'ar fi trecut în desuetudine regulile consfinţite *de coroană si impuse prin monitor*", pag. 19.

Foarte interesante sunt cercetările d-sale din capitolul asupra aşezărilor româneşti în vechime şi a primelor conflicte de muncă ivite, şi acelea ale breslelor din evul mediu.

In celelalte capitole, până la capitolul penultim, analizează principiile politicei constructive din Italia şi Germania, neomiţând nici Rusia-Sovietică, pentru înlăturarea şomajului şi prosperitatea economică. Totuş, analizând şi ideologiile partidelor politice dela noi, împărţindu-le în partide de stânga şi dreapta înfierează principiile celor de dreapta Aci constatăm că autorul se contrazice singur, deoarece „principiile politicei constructive" din statele pe cari le vizează, sunt toate legate de existenţa partidelor de dreapta, pe cari D-sa nu le admite la noi, pag. 88/89.

Nu trebue să uite dl. Millea, că toate partidele politice cari s'au perindat la conducerea treburilor publice din stat, au debarcat în general din aceleaşi motive gospodăreşti nefaste, pe care d-sa le semnalează cu toată obiectivitatea. Democraţia prea largă este periculoasă. Exproprierea moşierilor şi împroprietărirea ţăranilor, n'a dat rezultatele aşteptate tocmai datorită indulgenţei de tratament prea larg şi nepăsător.

Omul, judecat din punct de vedere psihologic, este o construcţie serioasă, căruia *dacă nu i se impune sever executarea ordinelor din stat prin măsuri radicale chiar,* nu se supune, nu se sinchiseşte şi răul de care ne plângem se lungeşte la infinit. Dar chiar autorul spune că: „Românului şi binele trebue să il dirijezi şi să il dai cu bâta". Atunci de ce nu admite cu riscul chiar de a se contrazice, schimbarea actualului sistem de gospodărie românească, care s'a dovedit *incapabil de a face, ceeace ar vrea să facă?*

Statul şi naţiunea au nevoie de reforme fundamentale pentru care trebue un partid care impune, şi care vede din capitală până la cele mai depărtate colţuri ale ţării, tot ceeace trebue să se facă, care să nu gospodărească după informaţiuni de culise, sau tendenţioase, adunate dela toţi nechemaţii ce fac naveta prin cabinetele ministeriale.

In capitolul „Organizarea şi Sistematizarea Muncii Româneşti" autorul ne înfăţişează o serie de probleme noui prin care s'ar putea mări randamentul solului, noui surse de bogăţie pentru

ţară, drenarea şi secarea bălţilor, punerea în cultură a unor suprafeţe improductive astăzi, facerea arterelor de comunicaţie, şosele şi căi ferate şi altele cari vor contribui toate la îmbogăţirea şi întărirea statului şi la plasarea totală a muncii productive, a armatei de şomeri intelectuali şi muncitori ce orbăcăesc fără rost astăzi.

Dl Millea, desbrăcat sufleteşte de haina politică, rămâne în desfăşurarea gândirii lui logice: Omul care vede greşelile şi păcatele premeditate ale *putregaiului politic ce trebue ars*; este apoi un înflăcărat apărător al massei mari, a acelei clase hărţuite, trase când într'o parte când în alta şi regulat înşelate, care are groază de politica şi administraţia de astăzi.

Valoarea cărţii este incontestabilă, şi ea nu trebue să lipsească din biblioteca cetăţeanului care este preocupat de nevoile şi binele acestui neam, iar pentru sociologi şi economişti, va constitui un document al procesului social economic ce pare a se pregăti.

V. P. Rogoz.

Dr. Mircea Suciu-Sibianu: *„Ambulatoriu de Stat Braşov, Secţia de ochi, nas, gât, urechi. Zece ani de activitate.*

Mica broşură de 12 pagini, care este numai un scurt rezumat al acestei activităţi, cuprinde 2 părţi : *a) activitatea medicală propriu zisă* şi *b) activitatea paramedicală* : articole conferinţe, esseuri etc. Nu suntem medici şi nu suntem în măsură să apreciem ceeace constitue activitatea medicală propriu zisă; medicii, colegi ai D-lui Dr. Suciu-Sibianu au cuvântul. Ceeace ne surprinde, ceeace constitue un adevărat apostolat pus în slujba neamului, este această extraordinară risipă a unui suflet nobil de medic de o neobosită activitate pentru ridicarea standardului de viaţă a celor de acelaşi neam, cuprinsă în partea 2-a broşurei : activitatea paramedicală.

In medicină se vorbeşte doar tot mai mult de medicul preventiv care să-i ia locul medicului curativ, de necesitatea luptei profilactice contra tuberculozei şi a bolilor sociale, de marea luptă ce trebue dată contra alcoolismului, baza de grefare a a celor mai multe boli, de reîntoarcerea medicinei clasice la la vechea concepţie dualistă, în care sufletul, această părticică din Infinitul divin, are partea sa însemnată. Toate aceste probleme, de o nespusă frumuseţe, şi-au găsit ecoul lor în sufletul autorului, totdeauna la unison cu marile aspiraţiuni ale neamului şi bisericei noastre. D-l Dr. Suciu-Sibianu face cinste revistei noastre prin colaborarea sa, dar am dori neamului nostru cât mai mulţi astfel de Doctori, cari să-şi conceapă în mod aşa de înălţător datoria.

E. F. H.

Cărţi, reviste, ziare, primite la redacţie.

Petru I. Teodorescu: Cronici Literare. Braşov (Se va recenza)

Pimen Constantinescu: Invăţământul limbii române, la Sibiu. 1935. (Se va recenza).

P. Muşoiu (Parf-Javal): Organizarea fericirii.

Paul Constant: Pământ şi suflet oltenesc. Craiova 1935. (se va recenza).

Nic. H. Moisiu: Spini în miniatură 1935. (se va recenza).

Ioan Colan: Casina Română. 1935.

„Gazeta Ilustrată". Anul IV. No. 12 Dec. 1935.

„Plaiuri Săcelene", un admirabil număr festiv închinat D-lui Alex. Lepedatu, ministrul Cultelor şi Artelor. Director Victor Tudoran,

„Revista Teologică". Ianuarie — Februarie 1936. Sibiu. Un număr bogat în nota zilei, ca toate celelalte.

„Viaţa Basarabiei" Chişinău, Iulie — August 1935, îndeplineşte un rol important cultural.

„Progres şi Cultură" Tg. Mureş, No. 6 1935. Continuă pe cale bună.

Revista „Ţara Bârsei", *Anul VII. Noemvrie—Decemvrie 1935. No. 6.* Se spune, că un pic de rouă reoglindeşte Universul întreg. Ştiam că o carte este o oglindă a sufletului autorului ei, dar în cazul revistei Ţara Bârsei, acest axiom se potriveşte şi pentru ea, cum e directorul ei, plin de conţinut, aşa este şi acest număr, dealtfel ca şi cele trecute : *un spic de grâu greu ce aşteaptă să-l culegi.* Ai un singur regret, că timpul tău e măsurat, că nu poţi găsi cele cel puţin 10 ore libere necesare ca să poţi eiti şi asimila un număr de revistă aşa de bogat.

Directorii de reviste, după părerea mea, trebue să facă efortul de a apărea în fiecare lună, iar revistele să nu treacă

de 50—60 de pagini, căci riscă să rămână netăiate pe masa intelectualului.

„*Țara Bârsei*". Anul VIII. Ianuarie — Februarie 1936. D-l Axente Banciu conduce revista cu aceeaşi stăruinţă şi ne prezintă întotdeauna material interesant.

„*Sibiul Literar*". Dec. 1934, Am regreta decesul.

„*Klingsor*" Dec. 1935. Revistă germană de cea mai bună calitate. Laudă directorului ei D-l H. Zillich.

„*Gazeta Cărţilor*". Anul V. No. 3—4. 1935. D-l Munteanu-Râmnic, directorul revistei, ne prezintă cu multă râvnă, o foaie utilă şi bună.

„*Viaţa Literară*" 1. Ian. 1936. Vioaie, clară colorată şi variată.

„*Banatul Literar*". Anul II. No. 1—2. Poartă timbrul prodigiosului scriitor Lucian Costin. Inainte!

„*Societatea de Mâine*". Buc. Oct. 1935. Problemele de actualitate şi contribuţiile colaboratorilor menţin revista mereu la nivel şi o fac interesantă.

„*Litere*" No. 18—19, Apr. 1935. Nu cumva a decedat? Ar fi păcat.

„*Orientări*" (Moineşti) Iunie 1935. Suntem desorientaţi!

„*Munca Literară*". Dec. 1935. O revistă bună, stăruitoare în muncă.

„*Gândul nostru*". Tighina. 5 Ian. 1936. Licăreşte ceva. Trebue ţinută în seamă.

„*Braşovul Turistic*". Anul I. No. 2. Felicitări.

„*Grai Moldovenesc*". Iaşi. Oct. 1935. Bine faceţi. Munciţi, fraţilor.

„*Bravo*", Noemvrie 1935. Şi noi zicem: bravo!

„*Foiţa*" Dec. 1935. Buc, Anul I. No. 8. Mâine foiţa va fi foaie.

„*Reclama Sibiului*", Anul II. Dec. 1935. Bună-i şi reclama, câte-odată.

Ziare:

„*Ideea Naţională*". II. 1935. Am dori să mai apară.

„*Acţiunea*", Lugoj. Sept. 1935. E foarte bine redactată.

„*Tribună*". Sibiu. Are nerv şi atitudine.

„*Cuvântul Poporului*". Siciu. Mai 1935. Il citim cu plăcere şi interes.

Note.

Dl *Ioan Brânzea,* preot-prof., fiind aglomerat de muncă, s'a retras din comitetul de redacţie; în locul D-Sale a fost numit D-l *V. P. Rogoz.*

*

O lacrimă pe mormântul proaspăt al venerabilului episcop Roman Ciorogariu, al poetei Maria Cunţan şi al scriitorului Matei Caragiale.

*

Conferinţa d-nei *Maria Ieremie, Şcoala în slujba orientării profesionale,* din lipsă de spaţiu nu s'a putut publica în numărul acesta. Se va publica în întregime în numărul viitor.

CERCUL REVISTEI:

a) *Colaboratori:* A. P. Bănuţ publ.; C. Bobescu, dir Conserv. Astra; V. Branisce, ziarist, f. senator; Ioan Brotea, ziarist; Dr. Liviu Câmpeanu, medic, publ.; Lucian Costin, scriitor; Mihail Dragomirescu, prof. univ.; Al. Florea, preot, publ.; E. Henţiu; Dem. Iliescu; Ioan Ludu, preot, publ.; C. Muşlea preot publ ; Eft. Mărculescu, prof. avoc., publ.; Valer Maximilian, prof.-pictor; Aurel A. Mureşianu, publicist; Iuliu Negulescu, publicist; Dr. P. Nistor medic, Silvia Stoica-Noaghea; Ecat. Pitiş, publ.; I. Prişcu, preot, publ.; Dr. T. Prişcu, medic, primarul Municipiului; Dr. C. Sassu funcţ. sup.; Oct. Şireagu, publ.; Petru I. Teodorescu, prof. publ.; Victor Tudoran, publ.; Gh. Tulbure insp. gen. şc. publ.

b) *Sprijinitori:* Ing Baiu Crăciun, insp. silv. i. p.; Iancu Nan, farmacist prefectul jud.; Dr. C. Oancea, medic; I. Pizo, preot; Aurel Radu preot; Nicu Suciu-Sibianu, funcţionar.

Tip. „UNIREA“ Brașov
1936